

ОДЕСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
УПРАВЛІННЯ КУЛЬТУРИ І ТУРИЗМУ, НАЦІОНАЛЬНОСТЕЙ ТА РЕЛІГІЙ
ОДЕСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ЦЕНТР УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

Від бабусино скрин до шафи-купе

(Народний одяг - традиції й сучасність)

ОДЕСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
УПРАВЛІННЯ КУЛЬТУРИ І ТУРИЗМУ, НАЦІОНАЛЬНОСТЕЙ ТА РЕЛІГІЙ
ОДЕСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ЦЕНТР УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

Автор -
ШЕВЧУК Оксана Володимирівна

Відповідальний за випуск -
ВІТОС Валентина Гнатівна

м. Одеса, 2015 рік

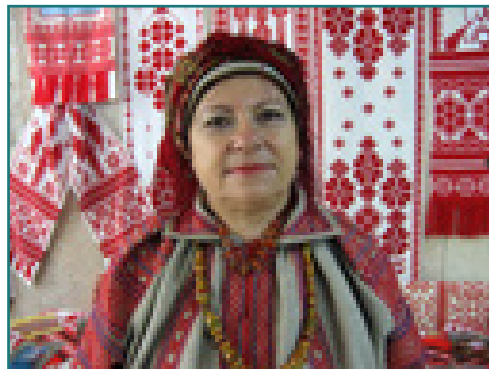
Анотація

Пропонована робота започатковує серію видань методичних матеріалів і нові праці, з відродження української народної культури та забутих ремесел на основі глибинних знань, якими володіли наші предки. Багаторічна робота Всеукраїнського науково-практичного семінару «Зрима пісня» з питань символіки та семантики в українській культурі, а також робота автора на посаді завідувачки музеєм етнографії при Одеському обласному гуманітарному центрі позашкільної освіти та виховання виявила нагальну потребу в літературі на порушену тему.

Мета серії – допомогти завідувачам закладами культури, вчителям, керівникам профільних гуртків, майстрам, учням, студентам та іншим зацікавленим особам у свідомому і грамотному відродженні багатовікових надбань української народної культури та забутих ремесел, а також залучення до пошукової роботи учнівської молоді.

Дана збірка знайомить читача з особливостями українського народного одягу і тенденціями сьогоденної моди з точки зору народної мудрості та духовних засад нашого народу.

Поданий матеріал частково зібраний автором в експедиціях по регіонах Одеської області та Київського Полісся, а також виходить у світ завдяки співпраці автора на теренах започаткування і розвитку Всеукраїнського руху «Зрима пісня» з питань символіки та семантики в українській культурі з Мельничуком Юрієм Олексійовичем, заступником директора

Оксана Володимирівна ШЕВЧУК,
науковий співробітник музею
традиційного народного мистецтва
Одеського обласного центру
української культури

з наукової та експедиційної роботи музею народної культури України Івана Гончара, керівником студії української народної вишивки «Аріана»,

(м. Київ).

Стаття під назвою «Народний одяг – традиції й сучасність» у дещо зміненому та розширеному вигляді була представлена на наукову конференцію «Буття українців», що проходила у м. Києві у 2008 році й увійшла до друкованої збірки матеріалів конференції і мала схвальні відгуки фахівців з різних куточків України, а також із-за кордону. На їх прохання на основі згаданої статті, доповненої новими розділами, виходить дана робота адаптована для молоді та широкого загалу.

Окремі розділи, дещо перероблені, друкувалися у всеукраїнському журналі «Для дому і сім'ї» у 2011-2013 роках та у збірці «Матеріали науково-практичного семінару «Зрима пісня» 2006 - 2012 роки».

Зміст

Вступне слово.....	5
Від автора.....	8
I. Таємничі скарби бабусиної скрині.....	10
Погляд на одяг з точки зору нематеріального світогляду.....	12
Сорочка – захисний кокон людини.....	14
Що там ще ховається у скрині?.....	19
Хусточко ж моя ти шовковая.....	23
Руса коса до пояса.....	28
Коштовний полиск.....	32
Дзвонять дзвони.....	35
«Русалочка».....	40
II. Життя, здоров'я і сьогоденна мода.....	43
Чи просто купити просту річ?.....	43
Спортивний одяг, написи і ...череп.....	46
З високих вішалок до потаємних шухляд.....	52
Плата за «голу» красу.....	57
Скриня зачиняється.....	61
Бібліографія.....	63

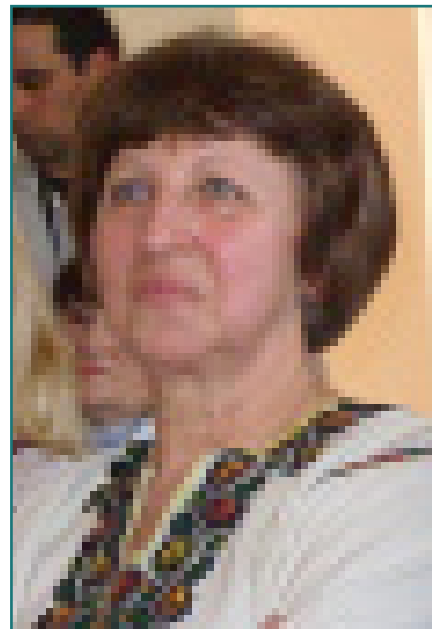
Вступне слово

Порушена автором тема співвідношення традицій і сучасності у формуванні тенденцій розвитку модного одягу є дуже актуальною в наш час відновлення та відродження національних традицій, історичних надбань нашого народу з його тисячолітньою культурою, що є невичерпним джерелом знань і натхнення для сучасних модельєрів.

Увесь світ, заповнений, затоплений лавиною фабричних, знівельованих, великих при всьому їх строкатому розмаїтті речами, все частіше звертається до народних мотивів у пошуках самобутності, оригінальності та зручності.

Авторка знайшла цікавий прийом, уособивши у вмісті бабусиної скрині історичний досвід українців з їх одуховленням усього, що оточує людину у повсякденному житті. У прямому розумінні найближчим до людини є одяг, його фізична та енергетична захисна роль.

Просто і ненав'язливо автором розкривається зміст і суть побутової поведінки людей, зумовленою нею обрядовості, бо в основі її лежить у кінцевому результаті інстинкт самозбереження. У соціальному житті його носієм є мораль, яка саме і сформувалася людством протягом тисячолітнього історичного досвіду власне як функція самозбереження. У всіх народів, починаючи від первіснообщинного ладу, одяг був соціальною ознакою людини, який давав повну інформацію про її стан (релігійний, матеріальний, сімейний, соціальний, віковий тощо). Тому і ставлення до одягу було серйозним, поважливим. І в наш час те, як людина поводить себе, як вона вдягається, досить повно

Світлана Григорівна КРИЖЕВСЬКА,
член Національної спілки художників України,
старший викладач образотворчого
мистецтва Національного
Південноукраїнського педагогічного
університету ім. К.Д. Ушинського,
співробітниця Інституту
енциклопедичних досліджень НАНУ

характеризує її в різних аспектах. Перш за все, якщо людина поважає себе, вона не буде намагатися кинути виклик суспільству своїм зовнішнім виглядом. Внутрішня гармонія втілюється в гармонії зовнішній. Позитивним є спрямування уваги на енергетичну захисну роль одягу, надану з огляду на історичний досвід різних народів і епох, на символіку кольору, що знаходить підтвердження даними сучасної науки, у розпорядженні якої сьогодні існують надчутливі прилади, що здатні зафіксувати найтонші енергетичні поля, у тому числі й ауру людини. До цього треба додати й

енергетику слів, їх символів на одязі, що або захищають людину від негативу, або зомбують її на певну поведінку (найчастіше на агресію).

Змістовно і докладно розглянуто окремі складові народного одягу – від сакрального значення сорочки до чобіт.

За уявою наших предків життя людини мало кілька основоположних етапів: народження, одруження, поважний вік активної життєдіяльності, що завершувався переходом в інший світ. Між основними були і перехідні стани: дитинство, парубоцтво чи дівування, яке готувало молоду людину до одруження, сімейного і трудового життя. Кожному етапові надавалося важливе значення, кожний перехід відзначався певними обрядодіями, бо якість кожного наступного етапу залежала від попереднього. Особливого значення надавалося всьому, що пов'язане з весіллям. Тут кожен елемент набував особливого, сакрального змісту, оскільки закладалися підвалини майбутнього нового життя роду. У даній роботі, обмеженій певними рамками, розглядаються тільки деякі моменти. Це в основному одяг нареченої, яка є головною дійовою особою весілля. Уся символіка зосереджена саме на ній, бо вона є носієм майбутнього життя. Білий одяг, фата, весільний віночок – символи дівочої чистоти і недоторканності (наречену навіть за руку не брали, а водили за хусточку). Цей одяг одягається тільки один раз у житті. При повторному заміжжі не дозволяється одягати дівоче весільне вбрання. Таке ставлення виховує жіночу гідність і відповідальність за своїх майбутніх дітей, бо жінка, в першу чергу, створена Богом як мати людства, а це велика відповідальність.

Дуже важливим моментом сучасного культурного мистецького простору є

сценічний костюм. Усе частіше в ньому використовують так звані «народні мотиви». Робиться це не завжди грамотно і зі смаком. Обставини, що історично склалися в Україні від 1917 року, залишили нам у спадок духовну руїну. За короткий час були знищені традиційні підвалини сім'ї, релігійні засади, на яких і будувалося національне життя. Навіть були ліквідовані кафедри етнографії у ВНЗ. Для звітів і показових оглядів залишено тонкий прошамок «народного мистецтва», добре профільованого, відірваного від історичних джерел. Для сцени створено сурогат народного псевдокостюму, навіть вилучено термін «національний», який замінено, а скорше підмінено термінами «народний», «традиційний». Під народним розуміли селянський. З наукового обігу вилучився пласт національного вбрання: козацького, шляхетського, міщанського, князівського.

За часи Незалежності, на щастя, вишло друком багато яскраво ілюстрованих видань з історії українського костюма. Вони надто дорогі, але можна користуватися ними в бібліотеках. На жаль, у них майже не представлено українське Причорномор'я та Приазов'я, а там витворився свій оригінальний етнографічний тип вбрання. У деяких місцевостях Херсонщини в ньому ще до початку ХХ ст. збереглися скіфські елементи (шкіряна куртка і штани). Чорноморщина чекає на своїх дослідників, і відрадним є те, що автор використовує матеріали своїх етнографічних експедицій районами Одеської області і має намір продовжувати цю подвижницьку діяльність.

З власного досвіду знаю, що у нас збереглися архаїчні форми етнокультури, яких немає в інших регіонах України. Опанування дизайнерами справжніми знаннями здобутків національної культури,

знання символіки та семантики елементів і цілих комплексів національного вбрання у всьому розмаїтті їхніх форм, регіональних особливостей і духовної наповненості тільки збагатить їх творчу палітру, виховає високий художній смак і зробить створені ними моделі дійсно естетично привабливими, художньо досконалими, буде достойним продовженням розвитку національних традицій.

Зважаючи на утилітарну функцію одягу, як засобу фізичного захисту тіла людини, естетичні категорії «гарно-негарно» поступаються перед проблемами фізіологічного плану «корисно-шкідливо».

Деякі тенденції сучасної моди є відверто шкідливими для фізичного і психічного здоров'я. І це викликає стурбованість автора наслідками такої моди. Наприклад, зайва, нав'язлива спрямованість уваги на сексуальність, навіть всупереч здоровому глузду. Насамперед «міні», а точніше «мікро» мода – топіки, спіднички-пояси, що власне вже і зовсім не спіднички, голі животи, навіть у вагітних жінок. Механічне перенесення чужинецьких елементів у наші умови нічим не виправдане. Те, що припустиме і нормальне в тропічному кліматі, то є неприродним, відверто шкідливим за наших кліматичних умов, особливо в холодну пору року. Відкрита контрастна смуга тіла на рівні нирок є прямою загрозою запалення. Лікарі вже б'ють на сполох, бо мають справу з наслідками такої моди. Найстрашніше, що страждають саме юні дівчата – майбутні матері. Доречі, з історичних фактів відомо, що саме втручання лікарів скасувало невдалу моду на корсети, важкі високі зачіски, закапування очей беладаною заради їх блиску, взуття на «платформі», що веде до розвитку деформації ступні, хребта і постави в цілому тощо.

Критичне ставлення особистості до пропозицій модельєрів з точки зору «мода для нас, а не ми для моди (скоріше не для її експериментів)» потрібно виховувати усіма засобами в тому числі й на основі знання національних традицій в одязі, побуті, моралі, популяризації медичних і гігієнічних знань з народної медицини, яка вірою і правдою слугувала людям упродовж тисячоліть.

Жінка одвічно була синонімом краси і гармонії, предметом поклоніння для художників і поетів. У прагненні підкреслити виразність її зовнішності, розкриття її індивідуальності і неповторності створювався народний костюм, що відбивав ментальність народу, його естетичний рівень.

Модельєри, які розробляли стиль епохи, його матеріалізоване уявлення про красу, намагалися підкреслити в жінці саме жіночність, грацію, загадковість. Вбрання віддзеркалює не лише характер людини, а й саму епоху з її культурними та матеріальними реаліями. Людина цікава, перш за все, як особистість, а не як певна стать з обмеженим колом інтересів.

Справжня культура включає в себе і культуру одягу, поведінки, мовлення, мислення, стосунків у сім'ї та в суспільстві. Усе це разом робить життя цікавим, достойним людини, несе радість буття.

Ось такі роздуми викликає робота Оксани Шевчук. Власне вона тягне за собою цілу їх низку і побажання розширити рамки дослідження, розвинути далі поставлені питання та проблеми екології душі, такі складні і болючі у сучасному жорстокому світі. Тільки живлення з цілющих джерел національного історичного досвіду є запорукою майбутнього Відродження справжніх моральних та естетичних цінностей, запорукою продовження Життя.

Від автора

Мета пропонованої роботи – допомогти завідувачам закладами культури, вчителям, керівникам профільних гуртків, майстрам, учням, студентам та іншим зацікавленим особам у свідомому і грамотному відродженні багатовікових надбань української народної культури та забутих ремесел, а також залучення до пошукової роботи учнівської молоді.

Дана робота знайомить читача з загальними особливостями українського народного одягу і тенденціями сьогоденної моди з точки зору народної мудрості та духовних надбань нашого народу.

Поданий матеріал зібраний автором в експедиціях по регіонах Одеської області та Київського Полісся. Необхідно відмітити плідну співпрацю автора з Мельничуком Юрієм Олексійовичем, керівником студії української народної вишивки «Аріяна», заступником директора з наукової та експедиційної роботи музею народної культури України Івана Гончара (м. Київ) на теренах започаткування і розвитку Всеукраїнського руху «Зрима пісня» з питань символіки та семантики в українській культурі. Значна частина дослідниць-

кої та пошукової роботи в напрямі сучасних пояснень духовних знань наших предків належить його нестандартному підходу та мисленню, глибокому аналізу та невтомній праці у відродженні традиційної української культури і старовинної народної вишивки. Також автор завдячує співробітниці Українського інституту екології людини лікарю-натуропату Грицай Марії Петрівні (нині покійній) за надання дослідних даних з впливу народного та вишиваного одягу на енергетичний стан людини. Деякі з її експериментів описані у статті «Давньоукраїнська ведична наука про оздоровлення душі, тіла, природи» (Матеріали науково-практичної конференції-презентації «Буття українців» 2005 рік м. Київ).

Стаття автора під назвою «Народний одяг – традиції й сучасність» у дещо зміненому та розширеному вигляді була представлена на наукову конференцію «Буття українців», що проходила у Києві в 2008 році й увійшла до друкованої збірки матеріалів конференції та мала схвальні відгуки фахівців з різних куточків України. На їх прохання і виходить дана робота.

Надалі планується випуск окремих бро-

шур: «Зрима пісня» (символіка та семантика українського орнаменту), «Живі барви» (символіка кольору та рослинні барвники), «Моя сорочка шита красним шовком» (народні знання про українську вишивану сорочку), «І на тім рушничкові...» (народні знання про український вишиваний рушник), «Од Києва до Лубен насіяла конопель» (про рослинні та інші природні матеріали для використання в народному побуті, про знаряддя праці та їх сакральне оздоблення), «Коштовний полиск» (про символіку, захисну та оздоровчу функцію народних прикрас), перелік може бути доповнений.

На полицях сучасних книгарень можна віднайти гарно видані друковані книги на перелічені теми, але, по-перше, у них відсутній аналіз духовних засад народної науки та народної мудрості, матеріал подається оглядово, тільки з точки зору мистецтвознавства, обмеженого жорсткими рамками матеріального наукового світогляду; по-друге, ціна на таку літературу не доступна широкому загалу; по-третє користуватися бібліотеками теж не всі мають можливість (які бібліотеки у напівзруйнованих селах?) Тому дана серія

пропонує більш повний об'єм знань, додаткові аспекти розгляду (духовні та релігійні) поставлених питань, завдяки дослідницьким роботам передових учених з різних країн світу, що не обмежуються рамками офіційно усталеного і вже більш як століття безпеліційно нав'язуваного грубого матеріалізму. На щастя, інформації про біоенергетику та про вплив потойбіччя на матеріальний світ не бракує нині ні в наукових розробках, ні в науково-популярній літературі, ні в масмедіях. Більша частина того, що нині відкривають сучасні вчені, видаючи за сенсаційні досягнення, було відомим багато тисячоліть тому, і віднайти ці знання не так уже й важко, варто лишень звернутися до світових релігій, вчень великих посвячених древнього світу і до езотерики XIX – XX ст., знявши зі свого мислення матеріалістичні шори, які нам силоміць натягли тому як років сто, не більше...

О. Шевчук

Тамнича скарби бабусино скрин

Погожого теплого літнього дня, коли легенький вітерець навіває яскраві спогади дитинства, згадалося, як колись щороку у такий само день піднімалося важелезне віко чималої дубової бабусино скрині і звідти на мою превелику радість витягувався «на світ Божий» увесь її вміст. Бабусина скриня була особливою річчю в коморі, її не дозволялося, без особливого на те бабусино дозволу, відчиняти жодному члену родини. Там протягом усього життя дбайливо зберігалися всі її скарби, надійно приховані від сторонніх очей.

Моя бабуся Орина, в чию скриню ми заглядаємо. Київська область, Чорнобильський район, с. Горностаїпіль

Тому цей день був для мене, допитливої дівчинки, справжнім святом, це був день повернення у далеке минуле, захоплюючої мандрівки в бабусину молодість. Нарешті можна було подивитися та потримати в руках старовинні речі, що зберігалися там довгий час, переживши війни, пожежі та інші життєві негаразди, які не часто обходили стороною долі людей, молоді роки яких припали на початок мінливого та бурхливого ХХ століття.

Зі скрині у певному порядку діставалися сувої полотна, вишиті та ткані рушники й сорочки, настільники і скатерки, святковий одяг, нова натільна білизна, ткані червоні та зелені у поздовжні кольорові смуги пояси з вишитими якоюсь неймовірною в'яззю кінцями, верхні вовняні та оксамитові очіпки, нижні полотняні чушки та величезна кількість найрізноманітніших хусток... Серед скарбу на дні скрині з лівого боку лежав таємничий вузлик з речами, який витягався, не розв'язуючись. Останнім із самого споду виймався важкий білий кожух, спеціально оброблений найтоншою крейдою, пошитий «до вусів», з довгою сірою кошлатою вовною усередину. Збоку скрині була припасована невеличка шухлядка з кришкою – прискриньок, у якому лежали хрестики, маленькі іконки, прикраси, гудзики, нитки та інші цінні для бабусі дрібні речі.

Кожну витягнуту зі скрині річ бабуся тримала в руках, мов живу, повіль-

но і плавно її розгортала, прискіпливо оглядала, обережно витрушувала і розвішувала на зарані напнутих мотузках для провітрювання та просушування на сонці, щоб увечері повернути все назад до скрині-скарбниці, де речі чекатимуть такого самого погожого літнього дня у наступному році.

Під час цього сакрального дійства бабуся поринала у спогади, докладно розповідаючи історії кожної мешканки скрині. Розкручуючи із сувою кожен тканний червоним рушник, немов розгортала переді мною свій тяжкий життєвий шлях, повертаючи час у зворотній бік. Бабуся ніби ставала молодшою.

Ось тут лежать збережені ще з довоєнних часів два сувої полотна, які дивом не потрапили до лап «розкуркулювачів», а це святкові сорочки із самотужки вирощеного на власному полі льону та опісля вишиті дивовижними червоно-чорними мережками, рушники, рушники, рушники... ткані чи вишиті нею самою та її покійними доньками. Далі пішли теплі й легкі спідниці, нижні та верхні, сатинові чорні та білі хвартухи, хустки...

Особливо цікавим був той самий таємничий вузлик, де бабуся ще з молодих років зберігала вбрання та все необхідне «на смерть». Вміст вузлика також добре провітрювався і просушувався на сонці. Це був цілий обряд, який виконувався бабусею з особливим благоговінням та розповідями, що, коли і як треба робити, у що і як її вдягати, коли вона помре. Взагалі смерть літньої людини сприймалася тими поколіннями не як трагедія, а як перехід із одного стану буття в інший,

на їх думку - значно кращий. Це була невідома далека дорога, з якої нікому ніколи не було вороття і, відповідно, ритуал проведів в останню путь з цього світу обставлявся найкращим одягом небіжчика та іншою необхідною атрибутикою. Бабуся часто казала: «Тра вже вбиратися додому, бо щось довго я загостилася на цьому світі...». Для переходу у вічність одяг підбирався та готувався особливо старанно – усе повинно було бути новим – для нового життя і новий одяг. Вишита додільна довга сорочка із тонкого лляного полотна, полотняна нижня спідниця, широка та довга верхня спідниця з темної у дрібнесенькі квіточки крамної тканини. На голову вдягалася тоненька полотняна чушка (нижній очіпок), на неї верхній очіпок з чорного оксамиту, далі тоненька шерстяна розписна хусточка, і поверх велика квіткова хустка з китицями. «Смертельний одяг» у вузлику з часом можна було замінювати, бо за довгі роки очікування полотняні речі всихалися, жовтіли, а вовняні також могли попсуватися та втратити зовнішній вигляд. Саме для цього і проводилася оця щорічна «ревізія», перегляд та просушування.

І допоки вміст бабусиної скрині насичується животворними силами природи, ми з вами маємо час для обміркування та роздумів щодо його сакрального змісту.

Погляд на одяг з точки зору нематеріального світогляду

Основною функцією одягу завжди було і є оберігання людського тіла від впливу та негативних проявів зовнішнього середовища не тільки на фізичному, а й на енергетичному та духовному планах, і тільки після цього одяг має бути зручним, гарним, милувати око, підкреслювати всі достоїнства та принади його господаря, приховуючи вади статури і не виставляючи їх на показ.

Кожен народ вирішував ці завдання по-своєму, в залежності від природних умов, способу життя та наявності тієї чи іншої сировини для виготовлення одягу. Але в різних народів, що жили по сусідству приблизно в однакових кліматичних зонах, елементи строїв були подібними, а деякі з них могли відрізнитися лише за кольором та елементами оздоблення.

Невичерпна скарбниця народної творчості та національних традицій надихає дизайнерів, художників-модельєрів на створення повсякденного і святкового одягу за народними мотивами. Рубрики, сторінки, а то й цілі номери вітчизняних і зарубіжних журналів мод присвячені фольклорній темі.

Нашій увазі пропонуються пальта, куртки, костюми, сукні, блузи, брюки та інші види одягу, у крої та оздобленні яких використані елементи народного одягу. Існують і назви цих стилів, як то: «фолк»,

«рустік», «кантрі», «етно», а нещодавно ще з'явився «винтаж». Вивчаючи народний досвід, художники-модельєри розширюють асортимент сучасного одягу, вносять у нього неповторність та своєрідність народного мистецтва. Щороку в Києві та інших містах України, а також у світових столицях демонструються колекції одягу, де не останнє місце посідають моделі, створені за народними мотивами, тобто сьогодні активно пропагується так званий етностиль. Одяг в етностилі, як правило, виготовляється з натуральних матеріалів, має стримані природні кольори, він простий та лаконічний за кроєм, щедро декорований вишивкою, бісером, тасьмою, аплікацією тощо, залежно від місцевості, яку він намагається презентувати.

У руках талановитих митців України традиції народного одягу невпинно розвиваються і збагачуються сучасними технологіями та досягненнями світової моди. Іноді спроби об'єднати традиції й сучасність бувають досить вдалимими, але найчастіше окрім видимої красивості за ними нічого не стоїть.

З іншого боку сучасна мода нехтує древніми знаннями про основне функціональне призначення одягу. Розпочавши розглядати головний аспект одягу - його довжину та об'єм, відразу виникає запитання: чому одяг колись шився таким вільним і довгим? Чому у предків

не виникало бажання його дещо звузити та вкоротити хоч би задля економії матеріалу і зручності під час носіння? Чому класичний жіночий одяг не тільки український, а й у багатьох країнах світу і до цього часу має вільний і подовжений силует? В Індії жінки досі носять довгі до п'ят сарі, обгортаючись ним декілька разів; японське кімоно таке довге, що тягнеться слідом по землі. У древніх греків та римлян побутували довгі тоги і просторі туніки. Жіноцтво усїєї Європи колись носило відразу по декілька довгих широких спідниць, які вдягалися одна поверх другої, та й тепер у селах, де ще збереглися народні традиції, такий одяг ще не вийшов з ужитку. Яка ж кардинальна причина породила таку стійку моду майже в усьому світі? Відповідей на це питання годі шукати в сучасному розумінні моди, етики, естетики з точки зору, прийнятого сьогодні в усьому світі матеріалістичного наукового світогляду.

З древніх джерел духовних знань та одкровень, відомо, що людське тіло оточене з усіх боків ефірним тілом (тілом життя), яке виступає за межі фізичного на 2-5см. У ньому знаходяться життєво необхідні енергетичні потоки, які, власне, й оживляють фізичне тіло, утримуючи його від розкладу та руйнування. Людина жива доти, допоки її фізичне тіло зв'язане з ефірним. Під час смерті цей зв'язок розривається, ефірне тіло повертається у світовий ефір, а фізичне передається одній із чотирьох світових стихій, тобто хорониться.

Вільний подовжений силует одягу слугує захисною оболонкою, що плавно

і турботливо огортає постать, зберігає та тримає вкупі ефірну енергетику, яка оживляє фізичне тіло людини, не даючи її потокам розтікатися у просторі, таким чином захищаючи людину від зовнішнього негативного впливу.

Звернувшись до історії світового костюму, відразу впадає в око, що навіть у випадку, якщо одяг і був дещо облягучим, то поверх нього завжди одягалися просторі і вільні, цупкі й теплі хутрянні та вовняні об'ємні бурки, тулупи, манто, пончо, плащі, епанчі та усїякі інші вільні накидки (перелік може бути довгим), а у святковому, світському та вечірньому одязі вони були м'якими, виготовленими з тонкої високоякісної вовни, оксамитовими чи шовковими. Саме тому пальта та осінні костюми, як чоловічі, так і жіночі, часто шилися з пелеринами або пелерина одягалася окремо поверх верхнього одягу. Накидки дбайливо огортають та тримають укупі ефірне тіло людини. Роль такої накидки в жіночому гардеробі часто виконували великі хустки з китицями, шалі.

Сучасні дослідники встановили, що не тільки енергетика одягу впливає на людину, а й людина просякає, насичує одяг своєю життєвою енергією, що поступово в ньому накопичується і вторинно оберігає свого господаря. Саме тому в чужому одязі завжди почувається незручно, недарма існує вираз: «сорочка з чужого плеча», бо впливає, тисне і заважає інша, чужа енергетика, вступаючи у протидію з нашою. Відомі випадки, коли актрисам, які вдягали на себе чужі костюми або колекційні сорочки під час ви-

ступів та концертів доводилося нашвидку за кулісами перевдягатися в інші речі, бо чужий одяг створював їм дискомфорт майже до втрати свідомості, хоча й ідеально підходив за розміром та цілком відповідав сценічному сценарію. Є люди дуже чутливі до таких проявів. Окрім енергетики разом з ношеним одягом іноді передаються і проблеми попереднього господаря, при чому, як свідчить досвід, вони не змиваються під час прання, не зникають при окропленні святою водою і навіть при освяченні. Одяг має властивості накопичувати та зберігати життєву інформацію, через це він може притягувати позитивні або негативні ситуації. Тому досвідчені студенти, спортсмени, актори знають що і коли потрібно вдягати, щоб досягти успіху в тій чи ін-

шій справі. Вони дбайливо оберігають «везучі» речі, латають і лагодять їх, заношуючи до дір. Є речі, які завжди приносять нещастя і, вдягаючи їх, обов'язково потрапиш у халепу. Тому, дізнавшись про це, їх без сумніву і без жалю потрібно знищувати, та так, щоб більше ніхто ніколи не міг ними скористатися.

На жаль, не знаючи елементарних законів обміну та впливів енергій, дівчата досить часто вдаються до «розширення свого гардеробу», обмінюючись поміж собою деякими речами або позичаючи «на вечір» одяг у подружки, йдучи на зустріч чи на побачення. А потім невідомо звідки насуваються різні непорозуміння та цілі низки проблем. Так само на людину можуть впливати речі, придбані у «Секонд хенді», або взяті напрокат.

Сорочка – захисний кокон людини

Найпершою захисною оболонкою людського тіла є спідня білизна, раніше це була біла полотняна сорочка. Саме з неї й можна почати наш ретроспективний огляд народного одягу.

Навіть при поверховому аналізі стає очевидним те, що не тільки українці, а й усі інші без винятку слов'янські народи (і не тільки вони) носили сорочки зшиті виключно тільки з нефарбованого вибіленого льняного чи конопляного полотна. Поряд з білими полотняними, кольорові сорочки-косоворотки побутовали тільки в росіян і шилися вони із шовкових та тонких вовняних тканин.

Сорочка - один з найдавніших елементів народного вбрання і є його основною складовою частиною. Будучи найстарішим видом шитого народного одягу, вона найдовше затрималася в народному побуті, дійшовши у первозданному вигляді до наших днів. Сорочка є першою одежиною, захисним коконом людини. Сорочка - це тільки спідній одяг, і в ній одній не можна було ходити протягом цілого дня навіть удома.

Оригінали українських сорочок збереглися в музеях, починаючи з XVIII століття. Це пояснюється тим, що полотно не може зберігатися більш тривалий час. Про більш ранні сорочки, їх оздоблення

і крій можна судити лише з малюнків та розписів, що дійшли до нас із різних джерел минулого, сягаючи часів Київської Русі.

Сорочки з домотканого полотна носили протягом усього року, бо воно зберігає сталий температурний режим, захищаючи тіло як від перегріву, так і від переохолодження. Домоткане полотно має ряд цілющих властивостей: на дотик воно приємне до тіла, робить добрий масаж, гарно вбирає вологу, пропускає повітря (дихає). У таких сорочках влітку не жарко, а зимою не холодно. У лежачих хворих не утворюються пролежні, якщо на них одягнута білизна з домотканого полотна. Рани та травми швидше гояться, якщо їх пов'язати натуральним

Дівчата в народному одязі,
1940 рік, с. Горностайпіль

полотном. Для виготовлення одягу, особливо ритуального, використовувалися матеріали, виготовлені у власній сім'ї своїми руками, щоб застерегтися від впливу чужої енергії.

У давні часи чоловічі й жіночі сорочки були однаково вільними та об'ємними за кроєм і сягали довжиною майже до кісточок.

Українська сорочка мала особливе обрядово-ритуальне значення в житті простого народу. У давнину в багатьох областях України весільна сорочка одягалась тільки один раз – саме на весілля і вдруге «на смерть». З плином часу цей обряд дещо пом'якшився і таку сорочку дозволялося вдягати, коли жінку запрошували бути «посаженою матір'ю» на весіллі у своїх хрещеників, а далі вже дозволялося приходити в ній до храму на великі релігійні свята. Такі сорочки мали магічно-містичні якості і супроводжували людину протягом усього життя. Сорочки, що призначалися на свята, весілля завжди шилися з цілого шматка полотна (додільні) і багато та щедро оздоблювалися вишивкою.

Літні жінки, у яких не збереглась весільна сорочка або вже не підходила за розміром (полотно, що довго лежить без ужитку збігається і зсихається), вишивали собі сорочки «на смерть». Взагалі «смертельне вбрання» готувалося дуже зарані (за нашим розумінням) до природної фізичної смерті по старості.

З предметами одягу пов'язано чимало народних дійств та звичаїв. Так, за народними повір'ями подолом своєї сорочки мати витирала личко немовляти,

щоб уберегти його від «уроків», а батьковими штанами накривалася колиска, щоб дитина добре спала. Без крайньої потреби (за винятком екстремальних ситуацій) власні сорочки ніколи не позичалися і не давалися для носіння іншим людям. У деяких місцевостях України вважається, що навіть дочка не повинна вдягати сорочку матері чи бабусі, щоб не повторювати їх долю.

У ХХ столітті замість сорочок почали носити кохти, пошиті з крамного матеріалу. Найчастіше використовували ситець з дрібною набійкою, сатин, саржу та інші натуральні матеріали. Кохти мали застібку на ряд гудзиків, довгі рукави з чохлами, невеличкий відкладний комірець та прикрашалися поздовжніми защипами. Для роботи у домашньому господарстві такий одяг був більш зручним і практичнішим за білу полотняну сорочку.

Оскільки сорочка завжди вважалася спіднім одягом, то не гоже було виходити за ворота й без плечового одягу (свити чи керсетки, у Західній Україні кептяря чи кожушка) та без хвартуха у самій плахті чи спідниці поверх сорочки. Це правило стосувалося так само й дівчат. У більш теплих районах – на Півдні та на Заході - керсетка не була обов'язковим елементом одягу, але в цьому випадку на сорочках спереду, а іноді й ззаду вишивалися погрудки. А от хвартух у жіночому костюмі був присутній завжди. У деяких областях роль хвартуха відігравали запаски.

Окрім сорочок, ніякої іншої білизни не існувало. Повсякденні сорочки шилися з грубого, часто ледь відбіленого конопляного полотна. Крій був дуже

Моя бабуся Настя, поч. ХХ ст.
Харківська обл., с. Деркачі

простим, без зборок з дуже скромною обереговою вишивкою по горловині, низу рукавів та на подолі. Жінки не носили панчіх, бюстгальтерів, трусів та трико, ці речі з'явилися у скринях сільських жінок не раніше 50-років ХХ століття. Чоловічі нижні сорочки мало чим відрізнялися від жіночих як за кроєм, так і за якістю полотна. А ще для чоловіків шилися нижні полотняні штани, неширокі за кроєм, з розпоріхом на місці гульфика. Штани трималися на талії за допомогою протягнутого у їх верхній край очкура (спеціального скрученого з ниток шнурка).

Більш заможні верстви населення носили спідні шовкові сорочки теж оздоблені вишивкою та дорогим мереживом по краях. Пізнішим видом спідньої жіночої сорочки, що зберігся у вжитку майже до кінця ХХ століття була комбінація. Спочатку вона шилася з тонкого полотна чи шовкової тканини, а потім, з розвитком хімічної та легкої промисловості стала виготовлятися із тонких синтетичних тканин. Комбінація на грудях та по низу щедро оздоблювалася зубчатим мереживом, що також виконувало оберегову роль. З точки зору символіки орнаменту, спрямовані вістрями назовні зубчики, який би вигляд чи розмір вони не мали, відганяють назовні негативні енергії, оберігаючи людину від їх впливу. Це саме стосувалося і нічної білизни. Але, зберігши подобу оберегової ролі, синтетична комбінація не могла справляти вагомого позитивного впливу на організм жінки, хоч і утворювала деякий захисний кокон.

Підтвердженням сказаного деякою мірою можуть бути мої власні відчуття, які мені нещодавно довелося пережити. Однієї осені я відчула нагальну потребу вишити для себе традиційну народну сорочку з дотриманням усіх вимог її виготовлення. Бо для того, щоб щось стверджувати, щось нести людям, необхідно керуватися не тільки ерудицією, а й власним досвідом. Отже, як завжди, справа хутко розпочалася з вибору орнаменту, фасону, матеріалів. Вкотре перегортаю сторінки численних книжок і безлічі журналів власної бібліотеки, а вибір все не приходиться. Щоразу хочеться вишити і те, і інше, і все, і одразу, а то раптом

Мій батько завжди носив вишиванки.
м. Київ, 60-ті роки, ХХ ст.

ніщо не подобається, ніщо не підходить і більше нічого не хочеться. Ось так, перебуваючи деякий час у муках творчості та ретельних пошуках того єдиного «свого» орнаменту, вкотре відкриваю одну зі сторінок не те що знайомої, а й вже досить набридлої книжки, вкотре бачу там фрагмент рукава сорочки польського типу, і тут враз розумію, що хочу це, тільки це і більше нічого... Вгамувавши напад раптової пристрасті, починаю повільно все обмірковувати. Але розум іноді буває не найкращим помічником у подібних справах, бо він гасить інтуїцію, охолоджує душевні пориви, вносить елементи доцільності, а це корисно не завжди. У роздумах лягаю спати і під ранок бачу себе у напівсні вдягнутою саме

в цю сорочку. Остаточо прокинувшись, більше не роздумувала. Відразу згадала що десь є куплений шматок лляного полотна, придбаній на ярмарці православних товарів, так само швидко знайшлися й потрібні нитки – колишнє досить якісне ленінградське муліне ще з маминих запасів. Як виявилось пізніше, ниток було саме стільки, скільки знадобилося для втілення задуму. Вже не спинило й те, що я ніколи не вишивала пропонованими на зразку техніками. Не відкладаючи більше справи ні на мить, розкроїла сорочку за кроєм, що мені залишив Юрій Мельничук, і взялася до справи. Вишивка, на диво, не завдала великого клопоту. Орнамент був лаконічним і простим, а нові для мене техніки вишиття складними і заморочливими тільки здавалися. От тільки об'єм роботи був досить значним, рукава – зашиті всуціль зверху до низу. Але, не зважаючи на це, робота була закінчена десь за місяць. Цікаво, що й зшивати сорочку я не стала на швейній машинці, все було зібрано вручну. Так само легко я впоралася й з іншими елементами строю, пошила спідницю, фартушок, очіпок. Презентація мого вбрання призначалася на відкриття сьомого Всеукраїнського семінару «Зрима пісня». Дуже відрадним стало те, як люди оцінили мою роботу. Але найцікавішим було зовсім інше, бо я не для того про це пишу, щоб похизуватися власними творчими досягненнями, а для того, щоб розповісти, як у цьому одязі я почувалася. Мабуть, не дуже просто пережити день відкриття Всеукраїнського заходу, та ще й коли ти є одним з основних організа-

Я у своїй сорочці поліського типу,
м. Одеса, 2010 рік

торів дійства. Повірте, що у своїй новій сорочці мені не хотілося нічого - не було ніяких тілесних потреб: не було ні холодно, ні жарко; за цілий день не відчулося ні голоду, ні спраги; не було навіть щонайменшої втоми від цілоденної біганини. Я дійсно почувалася, як у коконі, як, мабуть, колись у материнському лоні, був лише комфорт, комфорт, комфорт... Мабуть, ця сорочка і була для мене рідною, моєю, бо й прийшла до мене таким дивовижним чином. Отже слухаймо свого серця, прислухаймося до свого внутрішнього, і нехай розум іноді відпочиває.

Що там ще ховається у скрині?

Окрім натільних сорочок, існує значна кількість інших видів одягу – це, насамперед, плечовий та поясний. Плечовий одяг – все те, що вдягалось на плечі поверх сорочки, тобто – керсетки, кептарі, свити, жупани, кунтуші, юпки, кожухи та інший верхній одяг. Цей вид одягу виготовлявся з більш цупких тканин, залежно від його призначення. Нарядні керсетки, жупани, кунтуші, юпки шилися з дорогих тканин – тонкої шерсті, шовку, парчі, оксамиту. Вони щедро прикрашалися вишивкою, аплікацією, камінням, золотом, бісером, лелітками, обшивалися тасьмою, мереживом, підбивалися хутром, у залежності від призначення речі, статусу господаря, місцевих традицій та тогочасної моди.

Кептарі та кожухи шилися з овечої дубленої шкіри хутром усередину. Їх настільки щедро прикрашали вишивкою та аплікаціями, що вони ставали справжніми витворами мистецтва і передавалися, як коштовні речі, з покоління в покоління. На вивернутий кожух під час весільного дійства садовили молоду, щоб була багатою, але насамперед це був просто запобіжний захід від переохолодження, бо, як відомо, раніше весілля справлялися майже завжди в холодну пору року, і висидіти тривалий час на голій холодній лаві було досить небезпечно для здоров'я.

Тогочасні шуби шилися хутром усередину, а шкіряний верх покривався дорогими тканинами, іноді прикрашеними аплікацією та вишивкою.

Дівчата у бобрикових пальтах,
1940 рік, с. Горностайпіль

Плечовий одяг оздоблювався вишивкою у тих самих місцях, де й сорочки, тобто на комірі, по низу рукавів, на манжетах, на подолі, на входах у кишені, по довжині бортів і на кутах пілок. Безрукавний одяг оздоблювався і по лінії пройми.

Радянський устрій на заміну усій цій красі приніс найуживаніший вид верхнього одягу – кухвайку (фуфайку), яка, хоч і не захищала від дощу та сильного вітру, але була досить теплою та екологічно чистою, бо ніде правди діти, виготовлялася зі справжньої бавовняної вати з обох боків постьобаної на натуральному сатині чи ситці аж двох кольорів – чорного чи темно-синього. Якщо чорна кухвайка була звичайною, буденною, то темно-синя вважалася шиковною.

Поясний одяг, що вдягався поверх сорочки, оберігав нижню частину тіла і кріпився на талії (на поясі). До нього на-

лежать жіночі спідниці, плахти, дерги, обгортки, запаски, попередниці, літники, хвартухи та чоловічі штани і шаровари.

Ткані вовняні плахти, дерги, обгортки поступово замінилися на довгі широкі спідниці, пошиті з крамних тканин. Жіночі спідниці завжди шилися дуже широкими, у 5-7 пілок, залежно від призначення та статку господині. Чим ширша спідниця – тим заможніша жінка. До пояса вони щедро призбирувалися або закладалися у дрібні складки. Сам перед спідниці у місці, де вдягався хвартух, іноді не призбирувався, полотнище залишалось прямим, щоб хвартух рівно лежав і не випинався назовні. Дорогі святкові спідниці шилися з тонких високоякісних шерстяних тканин, саржі. Вони були однотонними, здебільшого ошатних темних кольорів, і по нижньому краю підбивалися смугою чорного плису близько 10 – 12 см завширшки. Літні та повсякденні спідниці шилися з фарбованого полотна, пізніше з крамних тканин з дрібною набійкою на темному тлі. Низ оздоблювався стрічками, тасьмою або кількома рядками тоненьких складочок-защипів.

Ці прикраси скоріше відігравали оберегову роль, а вже потім декоративну. На подолках сорочок досить часто вишивалися мотиви у вигляді латинської букви S, зміюк, вужиків – символів материнської вологи. Такі мотиви зустрічаються також і на рукавах жіночих сорочок, на поясах.

Орнаментальні знакові елементи жорстко тримають енергетичний каркас жінки і не дозволяють енергетиці розтікатися на всі боки. Колись жінка була

Замінила свитку катанку на чорну кухваєчку-ватянку, с. Горностайпіль, 1967 р.

жрицею домашнього вогнища, його хранителькою, берегинею. Оберегаючи свій дім і свою сім'ю, жінка вмiла захиститися і від холоду, і від проникнення чужої енергетики та інших негативних проявів. Тому, від природи будучи знизу відкритою і незахищеною, вона різними засобами захищала свій низ. Навіть туземні народи, не завжди прикриваючи груди, завжди прикривали пальмовим листям низ. Це говорить про те, що дітородне лоно, яке починається від сонячного сплетіння, жінка повинна всіляко захищати й оберегати. Раніше навіть старі бабці ніколи не виходили за ворота без хвартуха, який був оберегом живота. Хвартух входив до комплексу народно-

го костюма, як обов'язковий елемент усіх європейських народів. До речі, наша шкільна форма для дівчат до кінця 80-х років минулого століття вимагала обов'язкового носіння білого (на свято) або темного (повсякденного) фартушка. Це було не тільки напрочуд гарно, а й правильно, корисно. Краще полотняного захищав вовняний хвартух, бо він не допускав переохолодження та проникнення чужорідних енергій, які б могли зашкодити жінці. Тому в народному строї довгий час побутувала тканина кольоровими, найчастіше смугастими візерунками, попередниця.

Поясний одяг – обгортки, запаски, плахти завжди виготовлялися з вовни і жінки їх носили навіть у літню спеку, таким чином захищаючи своє дітородне лоно. Якщо дівчина у такому одязі й сяде десь на холодне чи сире місце, то її здоров'ю не буде завдано значної шкоди. Шкільна форма, про яку ми тільки-но згадували, раніше шилася також тільки з вовняної тканини, отже діти були, у деякій мірі, захищеними від негативних проявів зовнішнього середовища.

Найменше дійшло до нашого часу зразків дитячого одягу. Це пояснюється тим, що дітей у сім'ях було багато і вони все доношували одне за одним. Моя бабуся розповідала, що колись діти ходили виключно в сорочках. Стаючи підлітками, хлопці проходили особливий обряд – перше одягання штанів. У дівчаток були свої обряди і ритуали. А взагалі дитячому одягу не приділяли ніякої особливої уваги. Хіба що завжди обшивали його обереговими орнаментами. Для підтвердження сказаного наведу цитату із

книги священника і відомого російського педагога Анатолія Гармаєва «Етапы нравственного развития ребенка»: *«В возрасте 11 – 14 лет должно происходить закрепление целомудренных отношений т.е. чистоты отношений между будущим юношей и девушкой, между подростками, мальчиками и девочками. И эта чистота только в одном случае возможна: если целомудрие в девочках сохранено. Три ведущих действия по хранению целомудрия – это: **хранение волос, хранение постели и хранение одежды.** Если эти три действия исполнены относительно девочек, то через них это обязательно передастся и мальчикам, которые начинают хранить волосы, постель и одежду девочек от чужих взглядов, от прикосновений. Соответственно, у мальчиков происходит становление в этом же чувстве, и тогда целомудрие сохраняется и в юношах и в девушках, и в мальчиках, и в девочках*

Сегодня атмосфера воспитания потеряла все эти три действия. Коса исчезла из жизни сегодняшних девочек, хранящая постель исчезла, ее нет. Одежда, хранящая в простоте, тоже исчезла. Девочка уже в пять лет одевается так, будто на выданье идет. Ощущение красоты, которое возможно только от целомудренного чувства, внутренний вкус к красоте, вкус к одежде, к ее стилю, к подбору цвета – все это происходит из глубин целомудрия человека. Чтобы сохранить это, необходимо сизмальства, до 12 лет точно, мальчиков и девочек одевать в простую одежду. Но одновременно с этим важно, чтобы девочка по-

стоянно займалась с оджедой: шила ее, вышивала, украшала, чтобы она все время делала какую-то оджеду очень красивую. Такой оджедой, может быть в древности была свадебная. Девочка шила ее начиная с пятилетнего возраста. Получалась удивительная вещь: прикасаясь к красоте оджеды подвенечной, она не имела возможности одеть ее на себя, а ходила в простой оджеде. Из-за этого внутреннее тщеславие через оджеду состояться не могло, эротические переживания через оджеду не могли состояться, быть «на выданье» перед мальчиками было невозможно. И из-за этого «невозможно», а также из-за того, что девочка постоянно общается с необыкновенной красоты орнаментом, его сама вышивает, осваивает, подбирает раскрой оджеды и так далее, формируется чувство вкуса, и идет оно из глубины целомудрия, а не эротического чувства.

Все эти традиции сейчас, к сожалению, потеряны. Я не знаю, как возможно восстановление их, но там, где есть решимость, они восстанавливаются. Решимость родительская. Если она есть, она восстанавливает правду психологического становления ребенка».

Цікавим елементом народного одягу (і не тільки українського) є пояс. Мабуть, не існує у природі матеріалів, що використовуються в домашньому вжитку, з яких би не виготовлялися пояси. Вони є ткані, шиті, шкіряні, металеві, плетені із самих неймовірних матеріалів. Пояси найчастіше виготовлялися з цупких при-

родних матеріалів – шкіри та вовни, щедро оздоблювалися коштовним камінням, розшивалися золотом та бісером, доповнювалися металевими прикрасами. Поряд з ними існували й шовкові та інші тонкі пояси, але у такому випадку вони ткались дуже довгими (до 5 метрів) і щедро прикрашалися вишивкою шовком, золотом чи простішими нитками.

У прямому розумінні пояс використовується для кріплення на талії поясного одягу та для підперізування верхнього, щоб зберігалось тепло навколо тіла і не піддувало знизу. Широкий міцний пояс з товстої ялової шкіри служив для чоловіків своєрідним бандажем, який підтримував хребет і захищав його від надмірних фізичних навантажень. У поясі могли ховатися гроші та різні дрібні речі, до нього кріпилася зброя, люлька, кисет та інші необхідні предмети. По поясу, який вдягала і особливим чином пов'язувала та чи інша людина, можна було розповісти про неї майже все. Пізніше пояс став річчю суто декоративною і використовувався у світському одязі для підкреслення лінії талії.

З духовної точки зору пояс є те, що відділяє, відокремлює три нижні чакри від чотирьох верхніх. Нижні чакри, які задовольняють фізіологічні потреби людини, штовхають її до гріха, якщо людина надає перевагу тільки їх насиченню і розвитку. Верхні духовні чакри ведуть людину шляхом високого, божественного. Духовні науки говорять, чим нижчий рівень розвитку людини, тим більш розвинуті у неї нижні чакри, тим більше цікавиться вона насиченням чрева, розвага-

ми, сексом. Люди, що спрямовують своє життя шляхом високих духовних ідеалів, служителі культів, частково або зовсім зрікаються тілесних пристрастей та хтінь, вони живуть іншими цінностями, верхніми чакрами, а все нижнє їм заважає. Тому, наприклад, монахи захищають себе спеціальними поясами з християнською символікою та написаною на ньому молитвою, від нападу нечистих духів і спокус. Пояс часто слугував цінним, дорогим подарунком, нагородою чи відзнакою (каратисти, боксери).

Моя мама зі своїм батьком (дід Петро) в Сочі. 1931 рік

Хусточко ж моя ти шовковая...

Цікаво було спостерігати, з яким трепетом бабуся діставала найбільший свій скарб – хустки. З якою любов'ю вона розгортала кожну з них і поважно вішала на мотузку під ласкаві промені сонечка. Яких тільки хусток не було у тогочасної жінки! Пригадую, як вдома у багатьох моїх подруг відчинялися дверцята маминих шаф-гардеробів, які поволі витісняли з ужитку важкі дубові скрині ще з середини ХХ століття, і на самій верхній полиці завжди лежав стосик акуратно згорнутих учетверо хусток. Ми, діти, чули, як тогочасні молодіці завжди хизувалися перед своїми подругами їх кількістю, кольорами та квітковими розписами. Якщо хусток було менше тридцяти, то жінка не вважалася гарною хазяйкою і на неї можна було дивитися зверхньо, як на недбалу нечупару. Тому хустки завжди залюбки

демонструвалися як колекційні предмети і були неабиякою гордістю господині. Ми, діти, підростаючи, рідко «заматували» хустки, не любили їх, вважаючи анахронізмом, пережитками минулого, і надавали перевагу шапочкам або взагалі ходили з непокритими головами, викликаючи нарікання та незадоволення старшого покоління.

Взагалі важливість хустки можна поставити поряд з традиційною білою сорочкою, але на відміну від неї, хустки були як спідніми, прирівнюючись до білизни, так і предметами верхнього одягу, завершальним акцентом строю.

Білі полотняні або ситцеві хустинки із синьою нехитрою набійкою зав'язували на ніч на час сну, носили вдома, на городі, на польові роботи. Така хусточка захищала від прохолоди, вітру та пекучого сонця, тримала укупі волосся,

Бабуся у ситцевій кохті та полотняній хустині, с. Горностаїпіль, 1957 рік.

щоб не лізло в очі. Популярними були і хустки-полуторки, більші за розміром, з напіввовняної або штапельної тканини, з багатшою різнокольоровою квітковою набійкою. У таких хустках можна було ходити вдома, накриваючи на стіл, та на відпочинку біля хати. У ній можна було недалеко вийти «на люди» до найближчої сусідки або сидіти на кладочці біля двору. На свята, до церкви та до виходу на базар (цей вихід також вважався святковим) вдягалися найкращі хустки з тонкої вовняної високоякісної тканини з майстерним тонким художнім розписом (у нас вони називалися «різанками»). Колір хустки добирався в залежності від пори року, загального колориту одягу та події, що відбувалася. Найбільше ша-

нувалися чорні хустки з яскравими квітами, що напрочуд гарно виглядали на темному тлі. Цінувалися також сині, блакитні, а от жовті, червоні та помаранчеві полюбляли не дуже, за винятком бордової хустки, яка чомусь у нас звалася «темною». Біла хустка завжди була поза конкуренцією.

Так само як за кольором, хустки розрізнялися і за розміром. У холодну пору року поверх різанки вдягалася більша хустка такої ж якості. Найбільшим шиком серед сільських модниць вважалися хустки-циганки з довгими, переплетьними між собою, китицями (аналог російської шалі). Взимку на будень поверх простішої різанки вдягалася велика картата хустка з торочками переважно у сіро-брунатних тонах, яка звалася «колгоспною». Така хустка була досить теплою, виготовлена з грубшої напіввовняної тканини, але за якістю вона була дуже приємною до обличчя і м'якенькою. Її можна було просто накинути поверх або зав'язати через підборіддя високо на потилиці. У самі люті морози або на зимові свята вдягали величезну хустку-опинатку, яка прикривала не тільки голову, а ще плечі, груди і спину, а сама ледь не волочилася по землі. Її ніколи не пов'язували, бо це було неможливо а тільки накидали зверху, про що свідчить і сама її назва. Опинатка теж була картатою, стриманих кольорів, з довгими скрученими торочками у півпальця завтовшки. Така хустка ткалася з тонкої вовняної пряжі, але була грубою до лиця і ніколи не носилася сама по собі, без іншої тоншої хустини. Старі хустки-опинатки використовували замість тон-

Бабуся у колгоспій хустці та хустці-опинатці, с. Горностайпіль

кої ковдри, щоб накривати дітей. Щоб дитина швидше заснула, їй у руки давали перебирати торочки. Дитина швидко розслаблялася і спокійно засинала. Таким чином бабуся вгамовувала мого молодшого брата, а згодом і я свого старшого сина.

Зараз хустки майже вийшли з ужитку, цей вид головних уборів жінки вважають застарілим та мало кому пасуючим. Дійсно, щоб класично пов'язана під підборіддям хустка була «до лица», необхідно мати ідеальний овальний або видовжений тип обличчя, бо інакше така жінка асоціюється тільки з образом старенької бабусі.

Ми забуваємо про те, що колись було безліч способів пов'язування хусток, і вдягалися вони не просто на голову, а на високий очіпок. Дівчата під хусткою носили високі цупкі начільники та кольорові стрічки, здебільшого червоного кольору. Жінки в таких головних уборах скидалися на королев з гордою поставою. Форма, тканина та прикраси очіпка, спосіб пов'язування хустки, її якість і колір, могли розповісти про жінку майже все. Це була інформація про її вік, сімейний стан, соціальний ранг і статок. Пов'язуванням хустки жінка могла розповісти і про свої мрії та потаємні бажання. Так, наприклад, можна було дуже просто відрізнити вдову, яка хоче вийти заміж удруге, а яка не хоче.

Під очіпок, переважно високий спереду, жінки ховали волосся. Бабуся розповідала, що ніхто не мав бачити волосся жінки, особливо свекор. Тому без покрыву на голові тогочасна жінка ніколи не ходила навіть удома.

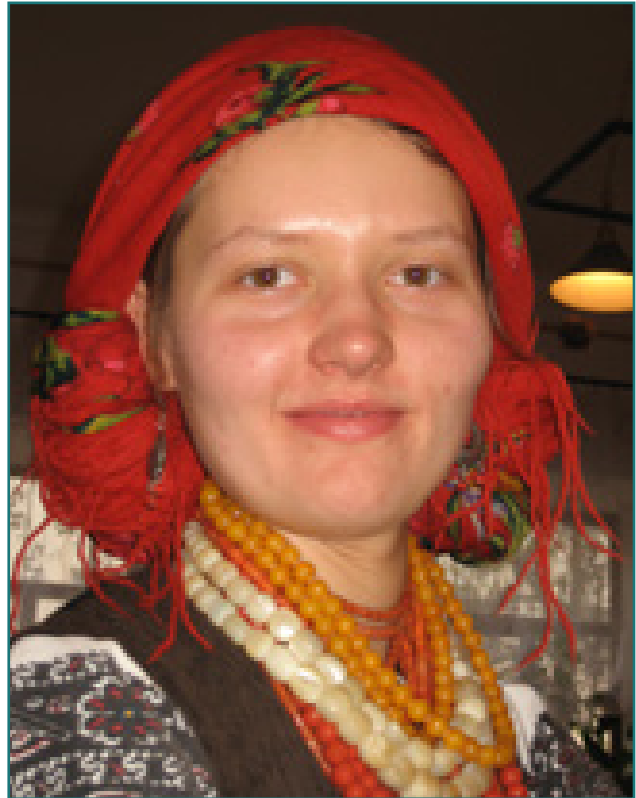
У Південних областях України та Росії жінки не ховали волосся настільки ретельно. Хоч воно так само закручувалося у гульку, але покривалося і пов'язувалося не вся голова, а тільки сама гулька. Такий головний убір зветься «кичка», він схожий на малесенький очіпок. У кичці жінка могла поратися вдома, а для виходу за межі двору поверх неї пов'язувалося хустка. Очіпки виготовлялися з найрізноманітніших тканин, залежно від призначення. Буденні нижні очіпки шилися з простого полотна і ховалися під хусткою. На свято шилися очіпки з оксамиту, дорогої вовняної тканини, найдорожчи-

ми були очіпки з парчі. Зустрічаємо у Т.Г. Шевченка в поемі «Наймичка», де Марко з далекої дороги усім привіз дорогі подарунки: «...а наймичці на очіпок парчі золотої». Так очіпок чи гарна хустка були найдорожчими, найкращими подарунками для жінки. Іноді шапкоподібні жіночі головні убори вищих верств населення прикрашалися дорогим хутром.

При вивченні народних костюмів різних країн нескладно побачити, що жінки завжди покривали голову і особливо ретельно це робили в присутності сторонніх. На жодній іконі Богородиця не зображена простоволосою.

Більш древнім жіночим головним убором була намітка, обрус. Це довгий до 5м, завширшки до 50см шматок найтоншого білого полотна, що майстерно драпірувався та хитромудро пов'язувався навколо нижнього очіпка. Кінці намітки прикрашалися майстерною вишивкою «білим по білому». Поступово намітку замінила біла вишивана хустка, що поступово витіснилася розписною чи з набійкою.

Хустки використовувались не тільки як головні убори, а й у різних обрядодіях. Особливо багато їх потребувалось на весіллі. Під час сватання на знак згоди дівчина пов'язувала хустку своєму нареченому. Головним атрибутом під час «скривання молоді» - була хустка. Хустки дарувалися батьками молодих під час весілля найближчим родичам на добру згадку про цю знаменну подію (правда це вже більш пізній, скоріше сучасний звичай). Хустки та хусточки даються та роздаються на похоронах на вічну пам'ять про небіжчика.

Надія СКОРИК (Кодимський р-н) відроджує національне вбрання, звичаї та обряди

Бабуся Настя у віночку, поч XX ст., Харківська обл., с. Деркачі

Дівчата у XIX ст. вплітали в коси кольорові стрічки – кісники. У свято одягали високий «чубатий» вінок, або пов'язували голову хусткою так, щоб тім'я лишалося некритим. У різних областях України дівочі вінки виглядали по-різному. Вінок взагалі мали право носити тільки незаймані дівчата, раніше існувало таке поняття, як втрата дівочого вінка (це символізувало втрату цноти). Ні за яких обставин жінка не вдягала на голову вінок, бо це, за повір'ями, накликало нещастя не тільки на весь рід, а й на місцевість, де вона проживала. Дівочі вінці з благородних металів, оздоблених

Батько в брилі, м. Київ, 1960 р.

коштовним камінням, ніколи не вдягали на голову навіть жінки королівської крові. Для них виготовлялися діадими та корони зовсім іншого вигляду та призначення. Стрічки були переважно червоного або оберегового кольору, багатші дівчата носили дорогі парчеві із золотою ниткою. Гарна стрічка біла найкращим подарунком для дівчини. Стрічки синього кольору носили тільки дівчата-сироти, щоб їх було здалеку видно. Це був знак попередження: «Не займайте сироту».

Чоловіки зимою носили високі смушеві шапки циліндричної або стіжкуватої форми. Окрім звичайних шапок були поширеними «капелюхи» або «малахаї» з сукняним верхом навушниками і потиличником. Влітку носили темні і білі повстяні або плетені з соломи брилі, а на

початку ХХ ст. кашкети військового фасону. У середині ХХ ст. кашкети замінили на різноманітні за кольором, матеріалом та кроєм картузи.

Народна культура вимагає від чоловіка знімання головного убору в хаті, під час їжі та під час обрядодій. Так, проводжаючи небіжчика в останню путь, чоловіки не вдягають головних уборів під час усього поховального обряду, незалежно від погодних умов, що супроводжують це сумне дійство.

Сьогоднішня мода дуже скупа на цікаві головні убори. Найкращою окрасою вважається довге, пишне, доглянуте волосся, а для ділової жінки майстерно виконана стрижка. Молодь навіть у люті морози не бажає нічого носити на голові. Від переохолодження людина дістає

безліч застудних хвороб, а зовні вона горбиться, стискається в клубок, обличчя синіє, і навряд чи це є гарно і «круто». Влітку наші предки завжди захищали голову від прямого сонячного світла та перегріву. Особливо це актуально при нинішніх шкідливих випромінюваннях активного сонця. Непокрите волосся вигорає, пересушується, обвітряється і в результаті січеться, руйнується, організм втрачає енергію, що надходить через волосся. Від перегріву голови можна отримати тепловий чи сонячний удар, тому, як не крути, покривати голову і взимку, і влітку дуже навіть рекомендується.

Що ж насправді являє собою волосся, навколо якого точиться так багато дискусій, правил і табу?

Руса коса до пояса

Сучасна офіційна наука, у своєму звичному куцою обрізаному світогляді «геніально» визначила, що волосся є залишком мавпячої шерсті, що частково зникла в результаті еволюції наших прародичів. Не знаючи функціонального призначення волосся, не розуміючи значення шерсті для мавп та інших представників тваринного світу, людство ставиться до волосся, як до декоративного прикрасу до організму. Увесь попередній накопичений тисячоліттями досвід і знання людства про волосся та ставлення до нього, відкинуті на догоду бредовій торії про походження людини від мавпи, що послужило причиною, м'яко кажучи, вільного ставлення до такої важливої частини

людського організму. Волосся є продовженням біоенергетичного поля людини, в ньому сконцентрована пам'ять та досвід минулого. Але це є пам'ять підсвідомості, над якою свідомість не власна.

Волосся розташоване прямо над поверхнею головного мозку і фіксує всі зміни діяльності кожної його ділянки. Інформація, яка не потребує зберігання в пам'яті та шкідлива для людини трансформується в лупу. Лупа демонструє діяльність мозку з позиції якості і характеризує конкретну людину. Кожна волосина необхідна організму аж до її природного випадіння. Штучне видалення волосся знищує необхідну інформацію і наносить шкоду організму.

Колір волосся може змінюватися з природних причин, викликаних самим організмом. Такою зміною є сивіння як поодиноких волосин, так і цілих пасм та великих площин. Одна сива волосина свідчить про стирання з пам'яті якоїсь конкретної інформації чи виду діяльності. Ця інформація може зашкодити людині у подальшому житті, і тому вона стирається з пам'яті. Сивина пасмами може виникати у стресових та екстремальних ситуаціях. Щоб пам'ять про тяжкі події не спалила щент нервові клітини головного мозку, сивина їх з неї стирає. Через величезне навантаження на волосся воно втрачає свій колір, спалюючи себе, рятує мозок. Існує думка, що наявність сивини свідчить про мудрість того, хто її має. Цей факт вказує на достатність знань для свідомої діяльності. Ще сивина може бути свідченням нервових захворювань та відмирання клітин головного мозку.

Колір волосся вказує на методи керівництва людиною ззовні за допомогою підсвідомості. Штучна зміна кольору волосся спонукає його приймати зовнішню енергію зовсім не тієї якості, яка потрібна даній людині у тій чи іншій ситуації. Це призводить до неадекватної реакції організму, до не правильних дій і вчинків і, як наслідок, до спричинення хвороб. Якщо вже так необхідно фарбувати волосся для підтримки іміджу, то його тон має бути близьким до природного, чи відрізнитися у світлішу сторону на один, максимум на два тони. Якщо ви не є жагучою брюнеткою, не треба фарбуватися у чорний колір.

У різних культурах до жіночого волосся відносилися з трепетом і пошаною. Здорове і красиве волосся є не просто прикрасою жінки, не просто символом її жіночності, воно дає енергетичний захист як самій жінці, так і її сім'ї. Волосся – це

природна антена, провідник космічної енергії та сили. Саме слово коси, косми (так у давнину називали волосся) свідчить про зв'язок з Космосом. Через косми приходила інтуїтивна інформація.

Волосся буває не тільки різного кольору, але й різної товщини, текстури.

Тонке волосся свідчить про можливість ловити широкий діапазон космічних хвиль.

Жорстке товсте волосся має людина з більш сталим діапазоном.

Кучеряве волосся створює перешкоди прийому космічних хвиль, тому його господарі більш емоційні.

Вважалося, що після стрижки людина у великій мірі позбавляється накопиченої енергії, а також відключається від джерела космічної та Божественної енергії. У наш час жінки, як данину моді та зручності, обирають коротку стрижку або ходять з розпущеним волоссям, а деякі і взагалі голяться під нуль, не розуміючи, що тим самим вони втрачають свою природну силу. Дійсно існує багато модних салонів краси, високопрофесійних стилістів, які можуть запропонувати екстремально коротку стрижку для дівчат. Стрижка – це завжди новий образ, свіжість і легкість, це зміни в житті. І насправді ці зміни завжди приходять, але не завжди найкращі, і опинившись у черговій складній ситуації годі знайти її причину.

В історичних фільмах показано, як кочівники носять на своїх шоломах прив'язане волосся. Це не є довільним вимислом режисерів. Дійсно, під час набігів на Русь, вороги найперше шукали княгиню, відсікали їй косу та прив'язували до своїх шоломів, тим самим позбавляючи князя, а за тим і ціле місто захисної сили.

Стрижка виправдана лише у випадку необхідності позбавлення людини від

маси негативної енергії під час складних душевних переживань.

У давні часи жінок-невільниць голили та тримали протягом місяця без спілкування, за цей час у неволі відростало нове волосся з відповідною пам'яттю, втрачалась індивідуальність і вони ставали покірними рабинями.

Теж саме, дещо меншою мірою, відбувається і з призовниками в армію. Їх обривають і вони стають спільнотою, якою легко керувати, віддаючи накази, бо замість свого індивідуального «Я» створюється покірне колективне. Волосся, що відростало вже під час служби має іншу пам'ять, ту, яка потрібна для солдата. Колись це саме мені підтвердив і мій син, розповідаючи: «Побрили нас на голо, стою я і дивлюсь на себе в дзеркало, а поряд такі самі, як я. Відчуваю, що я – це вже не я, а частинка нас...» Теж саме відбувається, коли людина потрапляє до в'язниці. Тому розмови про необхідність санітарної обробки майстерно завуальовують істину головну причину цієї дії.

Чоловіча частина людства для отримання бажаного результату своїх дій мислить по-іншому, ніж жіноча. Окремі розрізнені результати ретельно аналізуються чоловіками, і компромісне рішення надходить у свідомість для виконання. Їх варіативність породжує обережність, нерішучість, сумніви. Жіноча впевненість відсутня у чоловіків, але відсоток правильності вибраних рішень у них на порядок вищий ніж у жінок.

Чоловіки завжди не дуже дбали про своє волосся, бо їм не потрібно керуватися тільки пам'яттю та набути досвідом. Абстрактно-аналітичне мислення використовує знання, що лежать у площині свідомості без залучення життєвого досвіду, сконцентрованого в пам'яті-волосі.

Пам'ять минулого відсікається стрижкою, залишаючи новітні рішення в короткому волоссі.

Чоловіча енергія та сила концентрується також у бороді. Згадаймо, як Петровська Росія протистояла нововведенням Петра, заставляючи брити бороди. Такою ж ганьбою для чоловіка, як відрізання коси для жінки, було позбавлення його бороди. У казках про Старого Хотабича та про злого карлика Чорномора говориться про всю їх силу, зосереджену в бороді. Відсікши бороду, Руслан позбавив Чорномора усієї його чаклунської сили.

Біблійна притча про Самсона і Далілу свідчить також про концентрацію сили у волоссі. Самсон її втратив, як тільки Даліла підступно його остригла.

Для людини також важлива наявність чи відсутність пробору в зачісці. Рекомендується пробор, що розділяє волосся на дві рівні частини, що повторює форму біополя голови людини. Такий пробор врівноважує енергії. Жінки можуть робити пробор з правої сторони (основна частина волосся зачесана на ліво) бо права сторона – чоловіча, а ліва – жіноча. Робити пробор з лівого боку не рекомендується.

У різних культурах по-різному формувалися чоловічі зачіски, в залежності від призначення людини, таким методом формувалася її особистість. Наприклад, пейси в ізраїльтян характерні для релігійних ортодоксів. Вони визначають безкомпромісну постійність та покірність вірі. Коса у китайців та японців виконувала роль зброї, концентруючи пам'ять у точці найвищої напруги. Вміння концентрувати життєву енергію та направляти її по енергетичним каналам у потрібне місце, перетворювало таку косу на електрошокову палицю.

Ділянка голови, на якій відрощувалась коса китайців, українськими козаками

залишалась незайманою при голінні. Це волосся називалось «оселедець», росіяни називали його «хохол», звідки й пішла глузлива назва нашого народу. У такій зачісці залишалась пам'ять про воєнні знання та якості, необхідні військовій людині в бою, мирська та житейська стиралася начисто. Мирські чоловіки підстригалися «в кружок», «під макітру».

Для перетворення людей в манкуртів, полоненим на поголену голову натягали свіжий бичачий сечовий міхур, щільно прив'язували і залишали так засихати. Голова людини ізолювалася зовнішнього середовища. Волосся не відростало, і на тлі нестерпного болю стиралася усіяка пам'ять. Так людина ставала зомбі.

Відомо, що древні слов'яни не стриглися. Вони носили пряме волосся такої довжини, якою кого наділила природа. У слов'яно-арійських ведах сказано: «Не обстригайте знічев'я своє волосся, бо і мудрості не досягнете, і здоров'я втратите».

Народна мудрість говорить: «Якщо у жінки порядок у голові. То порядок і на голові». Тому зачіска завжди повинна бути акуратною з відкритим чолом. Раніше чолки ніколи не використовувались у зачісках, бо прикриваючи чоло, жінка прикривала своє божественне призначення. Опускати волосся на чоло значило затьмарювати свою життєву дорогу.

Збирання волосся у низький пучок на рівні шиї виховує в жінці покірність, а у високий – на маківці, концентрує енергію, що буває дуже корисним під час значних фізичних навантажень.

Як в Україні, так і на Русі дівчатам традиційно заплітали коси. Одна коса плелася з трьох частин, як символ минулого, сучасного і майбутнього, та як символ трьох світів – не проявленого (нижчого), явленого (матеріального) та вищого (духовного).

Коса опускалася по спині вздовж хребта і передавала йому накопичену енергію. Прибране волосся оберігало дівчину від негативних зовнішніх проявів, від порчі та зурочення.

Не випадково на весіллі волосся нареченої покрите віночком, стрічками чи фатою. Це оберігало і її енергетику, і відвертало від неї зовнішні недобрі помисли, зурочення. Коли дівчина ставала дружиною, то змінювалось її біополе, починала працювати статева енергія, тому голову покривали, щоб не розбазарювати цю енергію на всі боки. Одним з головних весільних обрядів було «розплітання коси», дівчина, прощаючись з дівочтвом, назавжди прощалася і зі своєю косою. У багатьох областях України заміжні жінки більше ніколи не заплітали коси. Бабуся говорила, що у косах або розпущеному на ніч волоссі буде порсатися домовик та кулачитиме його різна нечиста сила. Тому жінки і спали в легких очіпках чи тонких хустинах. Міські жінки вдягали на голову нічний капор, а чоловіки ковпак.

У Росії навпаки волосся заміжньої жінки запліталось у дві коси: одна коса залишалася для оберегу чоловіка і дітей, а друга для спілкування з Богом та вищими енергіями.

Розпускати волосся жінка мала право тільки перед чоловіком, цим самим наділяючи його накопиченою енергією. Розпущене на людях волосся має здатність вбирати в себе увесь накопичений негатив, який згодом приноситься до дому і розповсюджується на всіх членів родини.

З розпущеним волоссям ходили тільки відьми, які закручували своїми космами енергетичну воронку, підключаючись до енергії стихій, або жінки легкої поведінки, випромінюючи оточуючим сексуальні сили.

Згідно давнім вченням, ідеальна довжина жіночого волосся – нижче точки середини грудей, а якщо волосся коротше, жінка втрачає зв'язок з Богом.

Українські заміжні жінки скручують волосся по спіралі за годинниковою стрілкою, а потім ще раз завивають його спіралевидно на потилиці, укладаючи «гульку» під очіпок. Сама спіраль символізує енергію розвитку та еволюцію (ДНК має форму спіралі), а у подвійної спіралі рівень енергетики неймовірно збільшується. Уклавши його в описаний спосіб, та покривши голову, жінки утримувати в собі енергію для репродукування нового життя. Енергетика довговолосої жінки потужна, чиста, рівна, здатна оберігати і свого чоловіка, захищаючи його від бід. Вважалося, що у жіночому волоссі знаходиться енергія благополуччя домашнього вогнища.

І оскільки, як бачимо, жінкам волосся потрібніше, ніж чоловікам, тому вони і не лисіють.

І на закінчення теми про волосся та

головні убори – кілька слів про значення шерсті для тварин (саме з цього й почато нематеріальний розгляд питання).

У повсякденному житті нас оточують тварини – гладкошерстні і волохаті, чорні, білі, руді, у плямки і в крапинку – різноманітні та різновеликі. Одні з них віддають енергію людині, інші її поглинають. До кінця цей вплив наукою ще не пояснений, але, як досвід, знаємо, що улюблені тварини знімають стрес, нормалізують тиск і справляють на нас інші позитивні впливи.

Відомо, як заспокоює уклавшийся на коліна, муркочучий кіт чи примостившийся біля ніг вірний пес. Погладжуючи тварину по її шовковистій шерсті, поволі заспокоюєшся, розслабляєшся. Шерсть для тварини – не тільки одяг, а й функція її душі. Линька шерсті періодично очищує душу тварини, так само очищує її і стрижка.

Як бачимо ставлення до волоссяного покриву потребує вивчення, систематизації та впровадження в систему виховання.

Коштовний полиск

Неквапливо бабуся дістала із скринки свої нехитрі прикраси: натільні хрестики, разок різнобарвного скляного намиста, низку металевих дукачів з хрестиками. Це були дешеві прикраси звичайної селянки. Цікавий звичай розповіла бабуся про хрестики. Виявляється, колись хрестик, який вперше вдягали на дитину під час таїнства хрещення, ховався далеко у цю саму сакральну скриню, і вдягався вдруге на весілля, і втретє – в останню путь. Після весілля молода жінка забирала його до своєї скрині, де потім

дбайливо зберігала разом із «хрестильними» хрестиками своїх дітей. Винятком були ще події, коли людині загрожувала смертельна небезпека чи тяжка хвороба. Цей хрестик вдягала мати синові, який ішов на службу в солдати чи на війну. Тому такі хрестики зберігалися у самих потаємних куточках скрині, як найдорожча святиня, і нікому ніколи не показувалися, навіть власним дітям. Натільні хрестики носили на грудях на голому тілі, а не поверх сорочки, і ніколи їх не демонстрували. Для носіння на свята та на повсякдень

вдягалися інші хрестики, спеціально для цього придбані чи подаровані близькими, найчастіше хрещеними батьками, і не знімалися ніколи ні за яких обставин. Хрестики, як прикраса, впліталися в намисто іноді разом з дукачами чи іншими металевими бляшками.

Знявши з себе натільний хрестик, людина добровільно віддавала себе на поталу злим силам. Саме тому під час ворожінь, проти яких завжди виступає Православна церква, неодмінною умовою є те, щоб людина зняла з себе хрестик. Диявольські сили отримують над нею владу, і можуть морочити її як завгодно, демонструючи примарні картини майбутнього. Натільний хрестик ніколи не вважався прикрасою, він завжди був символом єднання людини з Богом, оберігав людину від усяких негараздів та проявів темних сил.

Окрім хрестиків людина прикрашала та оберігала себе з незапам'ятних часів різноманітними прикрасами, що вдягалися на різні частини тіла. Найголовнішою функцією будь-якої прикраси є її оберегова, захисна роль, бо і її форма і орнаментация відтворювала певну символіку, що гармонізувала тіло людини з оточуючим середовищем. Прості селяни могли дозволити собі 1-2 разочки скляного намиста, або виготовляли його самотужки з природних матеріалів. Це могло бути овочеve насіння, кісочки ягід чи фруктів. Я пам'ятаю, як ми, ще будучи школярками, хизувалися намистом, виготовленим з підсушених яблуневих насінин, і міряли, у кого разок довший і насіння крупніше. На Півдні дуже гарні прикраси виходять з персикових кісточок, бо в розрізі вони мають тонкі химерні візерунки, а у прибережних зонах їх виготовляли зі знайдених на березі річкових чи морських мушлів і камінців, що теж було напрочуд гарно. У

Прабаба Ксенія в хрестах та дукачах, кін. XIX ст., с. Деркачі Харківської області

місцях, де було розвинуте гончарство, виготовляли справжні витвори мистецтва - прикраси з глини. Також були у вжитку шкіряні прикраси. На Заході поширене було дерев'яне намисто з інкрустацією бісером. Отже, прикраси виготовлялися завжди із самих доступних природних матеріалів і при цьому демонструвалася неабияка вигадка, фантазія, майстерність та чудовий смак. Взагалі, кожна річ, виготовлена своїми руками, є відбитком індивідуальності автора, вона втілює у життя його смаки та вподобання, несе на собі його захисну енергетику.

Більш заможні жінки носили так зване «добре намисто», тобто червоні коралі, золоті дукачі впереміж із золотими хрестами, та дороге намисто з венеціанського скла. У західних областях України були дуже поширені прикраси з бісеру. Це сільнянки, кризи, славнозвісні гердани, що носили також і чоловіки, стрічки на капелюхах та інші дрібні прикраси. Візерунок на бісерних виробах був здебільшого різнобарвним, як і західноукраїнська вишивка. Прикраси з бісеру на той час були дорогими, бо сам матеріал привозили аж із Венеції, а коли виробництво бісеру освоїла Чехія, він став дешевшим і більш доступним для простого люду. Але все одно бісерні прикраси дуже шанувалися, ретельно зберігалися і передавалися із покоління в покоління. Таким чином до нас дійшли дуже старовинні бісерні вироби, бо бісер не псується навіть упродовж століть.

Прикраси і вироби з дорогоцінних металів та коштовного каміння були доступні лише елітарним та заможним верствам населення. Відкриті декольтовані сукні завжди передбачали носіння дорогоцінних прикрас. Коштовні намиста, кольє, підвіски прикрашали шию і груди їх власниць. На руках носилися цілі низки браслетів. До комплекту прикрас входили сережки, брошки, каблучки, пояси, вінці, діадеми та інші високохудожні ювелірні вироби. Самі сукні розкішно розшивалися шовком і золотом, коштовним камінням і перлами. Для вишивки часто використовували металеві бляшки різної форми, якості та величини. Якщо порівняти одяг вищих верств з народним, то ясно видно, що й вишивка, і прикраси розміщені на тих самих місцях і виконують ту саму оберігову роль.

Благородні метали, як то: платина, золото і срібло, використовувалися не тіль-

ки для виготовлення предметів розкошів та ювелірних виробів. Насамперед, вони є провідниками космічної (божественної) енергії та космічної (божественної) інформації. У далеку давнину царі та цариці були жерцями – великими посвяченими, помазаниками Божими - і носили на собі багато золота, щоб отримувати таку інформацію, а не для того, щоб похизуватись і затьмарювати оточуючих блиском своєї величі. Те ж саме стосується і священнослужителів, які повинні мати постійний зв'язок із божественними енергіями та інформаційним полем. Яскравим прикладом цьому можуть служити царські золоті вінці та корони, митри і тіари священнослужителів, які є своєрідними антенами, настроєними на хвилі з духовного світу. Обряд коронації та помазування на царство, рукоположення священника давав даній особі дозвіл на їх отримання.

Золотого кольору є німби над головами святих, які вказують на їх можливість приймати божественне. Багато золота, перлів та коштовного каміння колись вкладалося в оздоблення ікон, через які здійснювався зв'язок з вищим світом.

Зараз оздоблення ікон, облачання та атрибутика священнослужителів замінені на штучні, синтетичні. Це просто мішура, що дозволяє їм лише блищати, мов новорічна ялинка. Насправді, щоб мати контакт з духовним світом, потрібне справжнє щире золото. Коштовне каміння в коронах і вінцях вкладалося у певному порядку, бо кожен камінь має свої особливі властивості, своє значення і мусить виконувати, так би мовити, свою роботу. Це як мелодія, покладена на ноти, де кожна з нот означає певний звук, і де неприпустима жодна фальш.

На сьогодні залишилась тільки форма, порожній блиск мішури, скляних стразів

та пресованих камінців, які, будучи синтетичними, діють протилежно...

У похованнях царських осіб, знаті, а то й просто заможних людей археологи знаходили багато золота, воно було покладене скрізь - зліва, справа, у головах, у ногах, також на небіжчика одягали золоті

нагрудні та шийні прикраси. Цікаво відмітити, що такими діями виражалась не тільки пошана до померлої особи та підкреслювалась її багатство і значимість за життя, це, насамперед, була можливість встановлення контактів зі світом мертвих.

Дзвонять дзвони

Бабуся згадує, як щонеділі та у великі церковні свята дзвонив у всі дзвони благовіст, скликаючи народ на службу Божу. Тоді діставався зі скрині найкращий одяг – додільна сорочка, багато розшита мережками, широка рясна спідниця, білий вишиваний хвартух, біла розписна хустина. Усі прямують до храму. Яскраві, мов писанки, жінки та дівчата, стримані мудрі бабусі та поважні чоловіки.

Після служби, в неділю завжди проводився ярмарок, у нас він звався базар, де можна було купити все необхідне для господарства. Тривожно рикали корови, здивовано розглядали навколишній світ телята, десь поряд мекала коза, верещали прив'язані поросята, квоктали кури, гелготали гуси та качки. А ось стоять зі своїми виробами бондарі: хочеш купи бочки для посолу капусти та огірків, хочеш – діжку для мочіння яблук, а кому треба то купляй діжу для замісу тіста, сальницю для зберігання сала. Біля цього габаритного товару містилися й менші дерев'яні вироби – ступи, товкачі, довбані ночви, сільниці, дощечки, держак для городнього інструменту. А ще у нас продавалися плетені з лика коробки для збору грибів та на інші потреби. Таку коробку можна було повісити через плече або на спину і йти з нею було зручно, руки вільні, їх не тягне вага ноші. По гриби до лісу ходили тіль-

ки з ними. Поряд торгували плетеними з лози кошелями, верейками, вершами для риболовлі. А ось ціла галявина гончарів – горшки, глечики, гладішки, макітри миски та полумиски – усього не перелічити. Ковалі хизувалися своїми мистецькими виробами бо увесь сільськогосподарський реманент був там представлений досить широко. Біля цього залізаччя товклися й жінки, вибираючи собі кочергу, рогачі, чаплію... Продуктами торгували дуже мало, бо всі мали все своє. Одяг, полотна, хустки теж не продавалися то все куплялося у крамниці.

На базарі можна було зустріти багатьох своїх родичів та знайомих, тому готувалися до такого виходу дуже ретельно. Гостре на язик жіноцтво не промине жодного недоліку і прославить на все село, а то ще й брехню випустить.

У 30-ті роки нашу церкву спалили, а базар біля того місця, де вона колись стояла, я ще пам'ятаю дуже добре. І за традицією, за моєї пам'яті, це для сільчан був єдиний вихід у світ, хоч уже й без церковних дзвонів. Потім створили клуб, але то вже було не те...

На великі релігійні свята у теплу пору року більш літні жінки та бабусі, посвятковому вбрані, виходили на вулиці, сідали групами на кладочки біля воріт та цілий день правили теревені. Особливо

масово виходили на Великдень. Тоді вулиця немов розквітала розмаїттям яскравих хустин та білих хвартухів. Ми, молодші, теж по дві-три подружки, ходили вулицями у гості одна до одної, та заходили до всіх людей, хто запрошував. На Великдень у кожній хаті був накритий стіл, що не прибирався по кілька днів, а лише доповнювався стравами в міру їх поїдання. Окрім високих, запашних, пухнастих пасок та гори крашанок у полив'яному полумиску, на столі красувалися кільця запечених у печі ковбас, четвертини рожевого сала, химерної форми кров'яні ковбаси-круп'янки та ковбик, а іноді й ціле запечене стегно (у нас не було прийнято коптити м'ясні продукти). Все село гуляло та частувалося. Незважаючи на тяжкі часи та кріпацькі умови праці, жебраків у нашому селі не було, люди жили общиною, допомагаючи один одному. Тому запрошення зайти до хати приймалися охоче, і для кожних господарів було за честь когось пригостити, цей звичай був ніби своєрідною жертвою. Ми заходили до всіх, не гребуючи ні літніми людьми, ні мало заможними. Навіть будучи зовсім юними, ми вже розуміли, що така увага з нашого боку до цих людей принесе їм хвилини радості та втіхи, що й молодь ними не згордувала. І ця змога дарувати комусь хоч мить радості та хвильку щастя, була для нас найважливішою чеснотою.

Ще одна цікава традиція у нашому селі – це на Великдень одягатися у все нове, аж до останнього предмету білизни. До Паски всі шили нові плаття, кохти та спідниці, купляли нові светри, нове взуття, хустки, інші речі. Звісно, що не всі мали змогу оновити повністю свій гардероб, але хоч щось, бодай один предмет повинен був бути новим. Щоб зекономити та мати змогу вдягтися у щось нове, доводи-

лося брати до рук ножиці та голку, сідати за швейну машинку і творити «авторські шедеври». У той час жодні журнали мод були не доступні, особливо у віддаленому поліському селі, про яке я зараз і пишу. Моя мама звідкілясь виписувала через пошту московські буклети з викрійками та ленинградські журнали мод. На той час це були справжні скарби. Пам'ятаю, як я, розстеливши на підлозі газету, акуратно, під лінієчку, викреслювала викрійку за розмірами, поданими на малесенькій схемі в буклеті. Далі розкроювалася нехитра тканина, а потім справа техніки... Найбільшим шиком для нас у ті роки було штапельне плаття зі спідницею у складки чи «до Тетянки», тобто у зборки. Такі плаття я шила сама для себе та своїх подруг десь у же з шостого класу, бо нам теж хотілося бути «великими дівками», і щоб нас уже не сприймали дітьми.

Подіумом для показу «Великодньої колекції» слугувала та сама святкова вулиця, а членами журі були сидячі на кладках бабусі. Іноді вони нас підзивали, оглядали та обмацували наші пошиви, запитуючи, де ми взяли такі ловкі плаття? А ми, з неабиякою погордою, хизувалися творіннями своїх рук. Найчастіше «журі» було задоволене, виставляло нам високу оцінку, а ми обіцяли наступного разу пошити ще краще, бо не дай Боже, потрапити до наших бабів на язика.

У ті часи дівчата ще не ходили у брюках, не носили міні-спідниць. Але коли ми йшли на рибалку чи до лісу у спортивних костюмах (єдині штани, що були тоді у вжитку дівчат), люди з осудом дивилися нам у слід і називали «хлопчурками».

Сьогодні описані вище традиції вдягатися деякою мірою збереглися і для прихожан Православної Церкви. Але й там люди вбрані дуже по-різному. Оскільки

ки перед Богом усі рівні – і цар, і раб, то багато хто з віруючих людей не приділяє жодної уваги своєму зовнішньому вигляду, вважаючи, що нема чого красуватися перед Богом, якому потрібні тільки якості наших душ, а не нашого вбрання. Тому й стоять на службі чоловіки з засаленим довгим патлатим волоссям, сколоченими бородами, в сумнівній чистоті костюмах, які нібито тільки-но витягли з м'ясорубки. Не краще виглядає і частина жінок. Темна пом'ята широка спідниця «в підлогу», задраєна на всі гудзики кофтина з довгим рукавом, на голові синтетична косинка із самими несподіваними сюжетами набійки, на ногах неймовірні шкарбуни. Таких жінок часто можна зустріти у міському транспорті, і зразу бачиш, що то - православна християнка. Нажаль, розпізнаються православні християни у натовпі не за радісним обличчям, сяючим духовним світлом очам, добрим гумором, відкритістю світу, а за вище переліченими зовнішніми ознаками. Це явище важко пояснити, це щось схоже на напускне смирення. І такий ганебний спосіб нібито поєднатися з Богом сповідують тисячі жінок та й чоловіків. Звісно, набагато легше не наслідувати моду, не слідкувати за собою, витрачаючи на це і час, і гроші, ніж плекати в собі справжні непреходячі християнські чесноти. Прихід до храму – це свято зустрічі з Христом, єднання з Духовним світом, тому не тільки внутрішній стан, а й зовнішній вигляд повинен бути відповідним. Чому ж тоді йдучи на побачення, на вечірку, концерт та інші світські та й виробничі заходи, ми вдягаємося відповідно ситуації, бо знаємо, що зустрічають по одязі, а на зустріч із Богом можемо з'явитися в самому непотребному вигляді?

Можливо суть цього явища полягає в тому, що наше нещасне згублене покоління

батьки не хрестили на сороковий день після народження в біленьких сорочечках на витканому хресною матір'ю полотні-крижмі; бабусі не привчали ходити в храм, як на свято, вбраними у все найкраще; і не стояли ми під вінцем у весільних шатах. Тому через біль і страждання нещасливих долі, спотвореного життя, врешті решт дібравшись до Бога, усім своїм виглядом та єством виражається зречення та непотрібність зовнішньої краси в обмін хоч на якийсь там душевний спокій. Насправді, це зречення самого простого: не важко відмовитися від модного одягу, набагато складніше жити без осуду, ненависті та злоби. Тому на тлі багато оздоблених, сяючих облачань церковнослужителів, такий неоковирний вигляд прихожан дуже серйозно контрастує і вносить не тільки дисгармонію у саму службу Божу, а й відвертає від церкви людей, що стоять до неї на півдорозі.

Як ліричний відступ, наведу приклад із власного життя. Отже, одна з моїх подруг (назвемо її Іриною), дуже воцерковлена та істинно віруюча жінка, має чоловіка вченого, розумного, але матеріаліста-атеїста, якому доводилося частенько виїжджати у відрядження, іноді й на декілька місяців. Ірина до прийняття Хрещення та входу в церковне життя, була елегантною світською дамою, з вишуканим смаком і золотими руками. Як і я, вона все собі шила сама. На кожне свято – новий наряд. Змагалися з нею, хто краще, і майже завжди перемагала вона. Ще тоді ми розуміли, що найкращі речі – це не ширпотреб, хай навіть і фірмовий, а індошовив, власна, втілена у життя творча ідея. Та враз захопившись богословськими науками, які несподівано відкрились для нас у середині 90-х, забули на час і про рукоділля і про свій зовнішній вигляд. Ніякої косметики. Свої сивіючі три

волосини на голові не фарбували, а скручували у безформні «дульки», прикриваючи їх косинками. Та ж сама довга чорна деформована спідниця, що волочитья по землі, та на яку всі наступають у міському транспорті, темного кольору светрик. На ногах капці, в руках торбинка... Ось такі дві «красуні» демонстрували світові свою приналежність до вищих сфер.

Моя тодішня робота включала в себе організацію щорічних обласних підсумкових виставок дитячої творчості з декоративно-ужиткового мистецтва. Бувало так, що не зустрічалась з районними керівниками цілий рік, тобто, бачились від виставки до виставки. У черговий раз, це вже після мого перевтілення у «християнку», під час прийому експонатів від районів, я помітила, що дехто мене спочатку не впізнає, а, впізнавши, сахається... Іноді, як сумнівний комплімент, говорили, що я щось дуже подорослішала за останній рік. За моєю спиною перепитували у співробітників, чи не захворіла я на невиліковну хворобу, а зрозумівши, в чому справа, з презирством відверталися. Стало очевидним, що така моя поведінка не сповідує християнство, а навпаки відвертає від нього людей. Настав час замислитись...

За якийсь час приходять звістка від Ірининою чоловіка: скоро повертається з-за кордону. Раніше це подружжя частенько запрошувалося у наукові кола, на різні збори, заходи, вечірки та бенкети. Відповідно, був необхідний і зовнішній вигляд, а що ж буде тепер?.. Невже замість студіювання висот і глибин теософської духовної спадщини, знову засісти за якесь там шиття?..

Вихід підказав духівник Ірини, пояснивши, що набагато менше гріха від ошатної сукні та фарбованого волосся, ніж від підштовхування чоловіка у спокусу блуду

та до розриву шлюбу. Ірина послушалася, попри все тоді знову набула вигляду леді, але з роками поступово відходила від світського життя і тепер її цікавить тільки Бог... Десь далеко, у глибині душі я їй трохи заздрю, бо у мене життя пішло дещо іншим, на мою думку, не кращим шляхом. Але «...у всякого своя доля, і свій шлях широкий...», і кожен має нести свій хрест.

З іншого боку, дійсно, не можна приходити в храм в епатажному вбранні, шокуючи вірян та відволікаючи їх від молитви, виставляючи на загальний огляд більшу частину свого тіла. Чоловікам також не рекомендується без поважної на те причини заходити у храм в майках та шортах, у головному уборі. Прихід до храму – це не перепочинок у прохолоді товстих церковних стін від пекучого пляжного сонця. Прихід до храму – це очікування дива сходження у наші душі Божественної благодаті. Особливо, не можна порушувати правила зовнішнього вигляду при відвідуванні монастирів, бо оголена жіноча плоть вводить монахів у спокусу. У монастирях братія молиться за наші гріхи, за гріхи усього світу, тому зовсім не потрібно представляти їм перед очі свої ніжки, розпущене волосся та відверті декольте, образ яких ворог роду людського триматиме перед їх очима декілька днів. Через це, замість молитов за нас вони змушені боротися зі своїми страстями. За вченням православної церкви - більш грішний не той, хто спокушається, а той, хто спокушає. Так само не припустимо приходити до церкви з розфарбованими губами, залишаючи їх відбитки на іконах та храмових святинях. Отже кожна заборона церковного уставу має під собою логічне підґрунтя і не є прихмою мракобісів.

Трохи зупинімося на основі гардеробу православної християнки. Оскільки жінка

покликана нести у світ любов, гармонію і красу, таким же красивим, гармонійним, з любов'ю підібраним має бути і її зовнішній вигляд, зокрема одяг.

Основою такого жіночого гардеробу є подовжена спідниця, не облягаюча, а розширена за рахунок клинців, годе, складок чи зборок. Вузькі спідниці з високими кроковими розрізами – не припустимі. Колір і якість тканини добираються залежно від пори року та кліматичних умов. Спідниця не повинна бути дуже розцяцькованою та кольору «вырви глаз». Дуже легкі прозорі тканини можна використовувати тільки за умови наявності непрозорого чохла, підкладки або нижньої спідниці.

Під спідницю підбирається і верхня частина не дуже декольтована, з не дуже коротким рукавом - светрик (не чоловічий), блузка, гольф, елегантна футболка. Варіантів є безліч, їх можна добрати відповідно до сезону, кольору та стилю. Вимоги до тканин і кольору такі самі. Я вважаю також, що набійки з так званим «хищним принтом» чи написами у храмі недоречні.

Єдиним обов'язковим аксесуаром православної жінки є хустка. Раніше колір хустки відповідав церковним святам. На Великдень вдягалася червона хустка, на Трійцю – зелена, на всі Богородичні свята блакитна або синя, на свята Апостолів, Святих та Святителів жовта, у Великий Піст фіолетова чи чорна. Завжди, окрім Посту, на жіночій голові була доречною біла хусточка. Класичний образ слов'янської жінки асоціюється саме з такою білою хустиною.

Взуття повинно бути зручним та якісним. Таке взуття коштує не дешево, бо дешевого і якісного не існує в природі. Тому можна порадити придбати на розпродажах взимку зручні мокасини, а влітку ошатні чобітки.

Ніколи не потрібно в храмі:

- пов'язувати косинку навколо джинсів, бо від цього вони не перетворяться на спідницю;

- класти на голову носові хусточки, газетки, намотувати якісь пакети, кофтинки чи інші підручні предмети, бо від цього вони не стануть павлово-посадськими платками;

- не шити собі вбрання на кшталт облачань священнослужителів, бо від цього ніхто не стане святішим.

Висновок із усього сказаного напрошується сам собою – у суспільстві треба мати вигляд, відповідний до його вимог і стандартів (благо, варіантів не порушувати при цьому духовних законів є безліч), а коли вже хочеш служити тільки Богові, то йди і служи і душею, і тілом, і одягом. До речі, монахи досить рідко виглядають обшарпанними, вони носять спеціальний, ошатний, усталений монастирським статутом одяг.

Хочеться закінчити цей розділ євангельською притчею (Матвій 22; 2 -14; 21):

«Царство Небесне подібне одному цареві, що весілля справляв був для сина свого. І послав він своїх рабів покликати тих, хто був на весілля запрошений, - та ті не хотіли прийти. Знову послав він інших рабів, наказуючи: «Скажіть запрошеним: Ось я приготував обід свій, закололи бики і відгодоване, - і все готове. Ідіть на весілля!» Та вони злегковажили та порозходились, - той на поле своє, а той на свій торг. А останні похапавши рабів його, знущалися та й повбивали їх.

І розгнівався цар, і послав своє військо, - і вигубив тих убійників, а їхнє майно спалив. Тоді каже рабам своїм: «Весілля готове, але не достойні були ті покликані. Тож ідіть на роздоріжжя, і кого тільки спіткаєте, - кличте їх на весілля». І вийшовши

раби ті на роздоріжжя, зібрали всіх, кого тільки спіткали, - злих і добрих, і весільна кімнати гістьми переповнилась.

Як прийшов же той цар на гостей по-дивитись, побачив там чоловіка в одежу весільну не вбраного, та й каже йому: «Як ти, друже, ввійшов сюди, не мавши одежі весільної?» Той же мовчав. Тоді цар сказав своїм слугам: «Зв'яжіть йому ноги та руки, та й киньте до зовнішньої темряви, - буде там плач і скрегіт зубів». Бо багато покликаних, - та вибраних мало».

І так продовжує цю думку далі єван-

геліст Матвій: «... віддайте кесареві – кесаре, а Богові - Боже» (Матвій 22; 21).

«Русалочка»

Хоча в бабусиній скрині взуття не зберігалось, ми не можемо оминати його своєю увагою. Взуття стояло поряд у спеціальному коробі, промащене дьогтем, чи несолоним свинним салом. У середину було туго запахане сіно, щоб воно не всихало та не деформувалося. Валянки підвішувалися парами на жердці, яка кріпилася над скринями. У них теж були запахнуті трави, але не прості, а ті, що від молі. Влітку валянки теж провітрювалися і сушилися.

Більшу частину року селяни ходили босоніж, і взувалися лише з настанням стійкого холоду. Під час ходіння босоніж виникає контакт людини з землею, відбувається її заземлення. З одного боку в землю відходять електричні заряди, що накопичуються протягом дня, а з другого людина насичується від землі життєдайними енергіями. Згадаймо народні казки, де Богатир, втрачаючи сили у боротьбі зі Змієм, припадає до Землі-Матінки, і сили повертаються до нього ще більші, ніж були від початку. Перемога забезпечена. Взагалі слов'янські народи мають найміцніші

зв'язки з рідною землею, про що свідчать і численні казки, і легенди та перекази, а також наша історія. Ми мали найбагатші землеробські культури ще від трипільської доби. Наш народ не звоєваний чужинцями фізично бо подолати його практично неможливо, тому до сьогодні точиться нещадна духовна боротьба, спрямована на злам нашого народного духу та спаплюження і зубожіння народної душі. Зломлений духовно народ може взяти будь-хто голими руками. З цього приводу спливають у пам'яті зі шкільних років завчені та закарбовані в душі чудові рядки Павла Тичини:

*Я єсть народ, якого правди сила
Ніким звоєвана ще не була,
Яка біда, яка чума косила,
А сила знову розцвіла».*

І ця сила насамперед йде від любові до рідної землі. Тому селяни, щоденно підживлюючись від неї, були найздоровішою, як фізично так і духовно, верствою населення. Та й саме поняття «народна культура» ґрунтується в основному на культурі селянській.

На відміну від селян, більшість міських мешканців цілодобово вдягнута у синтетичну білизну, синтетичний одяг, на ногах взуття на гумовій чи також синтетичній підшві. Навіть удома та під час сну неможливо позбутися впливу синтетики, бо з неї виготовлена і постільна білизна, і меблі, і навіть будівельні та оздоблювальні матеріали житла. Через діелектричні властивості цих матеріалів людина цілком ізолюється від довкілля і перебуває увесь час ніби в синтетичному мішку, накопичуючи в собі чимало електричних зарядів, яким немає виходу назовні. Додамо до цього переліку ще й значну кількість побутової техніки, яка створює в оселі не тільки додаткові електричні та магнітні поля, а й випромінює силу силену променів на всі літери грецького алфавіту. Таким чином організм накопичує надмірну кількість статичної електрики, що перешкоджає не лише нормальному протіканню біохімічних процесів, а й негативно впливає на його енергообмін. Усі ми не раз спостерігали, як при роздяганні на ніч у темній кімнаті, між тілом та одягом виникають досить яскраві спалахи, супроводжуючись характерним тріскотінням. Торкаючись синтетичної чи штучної речі, по пальцям б'ють легкі мікроструми, що іноді бувають досить відчутними. Не дуже перебільшуючи можна сказати, що це наші нещасні тіла мечуть громи та блискавки, щоб ми, нарешті звернули на них увагу. Такого явища ніколи не спостерігається при користуванні одягом та вжитковими речами з натуральних матеріалів.

Не тільки селяни (вимушено), а й ті, хто дбає про своє здоров'я (спеціально), часто гуляють босоніж по росі. Такі прогулянки щоденно влаштовував всесвітньовідомий російський письменник граф Лев Миколайович Толстой. Так, дійсно вранішня роса

Дід Петро у гетрах. Вниз по Дніпру, 1929 р.

є цілющою, бо, пройшовши крізь атмосферні шари, утримує в собі мікрочастинки активного кисню, проміння місяця та зірок, містить ефірні токи ночі. Вечірня роса, на додаток до цього, має у своїх крапельках ще й зв'язане світло. І, на кінець, усяка роса в гомеопатичних дозах екстрагує хімічний, біологічний та енергетичний склад рослин, на які вона випадає. З іншого боку ноги, торкаючись землі, масажуються, і такий масаж справляє благотворний вплив на весь організм, бо на ступнях знаходяться біологічно-активні точки всіх внутрішніх органів, які, подразнюючись від дотиків із землею, активізуються. Лікарі нетрадиційної медицини рекомендують «заземлятися» під час сну, щоб позбу-

тися зайвої електрики, використовуючи для цього електричні дроти одним кінцем прилаштовані до ніг, а другим до батарей центрального опалення. Відомі прикрі випадки, коли хтось таким чином в іншій квартирі заземляє електричні прилади... Отже подібні експерименти дуже небезпечні не тільки для здоров'я, а й для життя. Найкраще «заземлитися» природним способом, але на жаль у місті мало хто має таку можливість навіть при щирому бажанні. Що окрім бетону та асфальту, клумб і газонів, густо засіяних смітників обабіч доріг і паркових алей має міський мешканець? Де вже там ступити босою ногою? Хіба що на березі моря, та й то не скрізь...

Перші морози вимагали від селянина вже деякого напруження, потрібно було обмотувати ноги онучами і поверх взувати якесь взуття. Взагалі взуття завжди було найскладнішим та найдорожчим елементом народного одягу. Все інше можна було пошити або самотужки виготовити у власному господарстві. А от щоб пошити гарні черевички чи чоботи, необхідно було скористатися послугами шевця. Тому часто неможливі селяни мали лише одну пару чобіт на всю сім'ю і берегли їх, мов зіницю ока. Недарма гоголівська Оксана за згоду вийти заміж зажадала від Вакули не що інше, як пару найкращих царських черевичок. Холодної сніжної зими носили валянки, які виготовити було простіше, та й значно дешевше. А так самі для себе селяни могли виробляти лише постолы та личаки, та ще надерти на онучі виношеного з літа старого м'якого полотна, щоб не натирало ноги. У хаті ходили босоніж, на долівку стелили сіно чи соломку, щоб не застудитися від холодної підлоги. У середині ХХ ст. у селах поширилася мода на калози та на кирзові чоботи, що вдягалися, як на босу ногу, так і на онучі. У цьому

випадку взагалі не йде мова ні про традиції, ні про естетику, ні про здоров'я. Просто вкрай зубожіле селянство тих часів не мало іншої альтернативи.

Підбори народного взуття не були високими – найбільше 3-4см, це оптимальна висота для ходіння і нормальної постави. Більш високий чи низький каблук спричиняє деформацію стопи та хребта.

Приклади наслідків ходіння довгий час на високих підборах наведу зі свого власного досвіду, отриманого в молодості. Пам'ятаю, як я вперше взула чорні елегантні англійські туфлі на високих підборах і пішла в них гуляти по місту, відчуваючи себе справжньою леді. Зовсім скоро від моєї гордої постави не лишилося й сліду, бо ноги ніби затисли в колодки, а в хребет немов забили кілок від самої шиї аж до попереку. Іти далі було неможливо, хоч серед вулиці роззувайся. Пам'ятаю, як наледве приплентавшись додому, я зажбурила ті туфлі у самий дальній куток, щоб очі мої їх не бачили, і, знесилена впавши на канапу, зареклася ще хоч раз взути щось подібне. З часом під впливом моди, подруг, виробничого статусу та й власних уподобань, хочеш-не-хочеш, а довелося поступово звикати до такого взуття. Я стала ходити на тонесеньких височенних підборах усюди і згодом почувалася настільки комфортно, що не уявляла, як могла раніше без них жити. Високі підбори додавали мені зросту, значимості, жіночності. Через деякий час, приїхавши у відпустку до батьків, без ніякої задньої думки, я спокійно взула спортивні кеди, яких досить довго не торкалася. Не йти ж бо по гриби на десятисантиметрових «шпильках»! До лісу я дійшла нормально, аж раптом, на моє здивування, у такому просторому, зручному та вільному взутті поволі почали боліти ноги. Біль з кожним

кроком посилювався і поступово почав підійматися від ступні вище до стегон, а далі по хребту аж до голови. Згодом я помітила, коли стаєш навшпиньки, імітуючи ходу на каблуках, біль послаблюється, тобто стало зрозумілим, що моя постава вже вимагає звичних високих підборів, а ніжки прагнуть тонких шпильок, до яких я їх так довго і цілеспрямовано привчала.

- А щас, - вони кажуть, - вынь да полож нам високий каблук, и чихали мы на твой лес, нам асфальт подавай, да «шпильки» повыше! Нет каблуков, коих мы желаем – и ходи, как хошь...». Ось так і довелося чалапати навшпиньках, як цибата чапля, від лісу до самого дому - цілих п'ять кілометрів зі сльозами та певними висновками. Цей приклад доводить, як одяг і взуття впливають на наш організм, як його деформують і як, звикнувши та пристосу-

вавшись до ненормального, важко знову просто повернутися до здорового. У той пріснопам'ятний похід я асоціювала себе з Русалочкою з однойменної казки Ганса-Християна Андерсена і мені став таким близьким і зрозумілим її стан, коли кожен крок, як по лезу ножа. А зараз, згадуючи ту пригоду, та принагідно Русалочку, приходять думки про гармонію та взаємодію стихій світу. Але про це поговоримо іншим разом...

Ще гірший вплив ніж високий каблук справляє на ноги та поставу взуття на «платформі», бо окрім усього вищезгаданого воно ще є нестійким і часто призводить до вивихів ніг, та й з точки зору естетики виглядає як справжнісінькі копита. Невеличка ошатна «платформа» виправдана лише у повсякденному осінньому та зимовому взутті.

□□.Життя,здоров'я□сьогоденнамода

Чи просто купити просту р□ч?

Різкий телефонний дзвінок раптово відірвав від спогадів, перервавши низку думок, але новина була дуже приємною – моя улюблена учениця запросила мене на весілля. У душі прокотилася тепла хвиля радості, а вгамувавшись пришла перша думка: «Що я маю вдягати?»

Підхожу до великої шафи-купе, розсуваю дзеркальні дверцята і споглядаю її зміст. Шафа повна, а погляд не зупиняється на жодній речі. Кому з жінок не знайоме це почуття? Думаю, що мене зрозуміє кожна...

Проблема з моїм вбранням на весілля вирішувалася дуже тяжко. Я хотіла придбати ошатний світлий костюм з подовже-

ною розширеною спідницею і до нього підходящу класичну блузку з невеличким закритим коміром. Тижневі пошуки такої, на мій погляд, простої речі дали нульовий результат. Найдивнішим було те, що купити таке вбрання, та ще й з натуральної тканини, не можна було в жодному магазині, в жодному бутіку, ні за які гроші. Продавці здивовано здвигали плечима, пояснюючи мені, що такого зараз ніхто не носить. Уже на мій подив, я відмітила, що скрізь пропонувалося усіляке вбрання з синтетичних тканин, в основному, чорного кольору. Пропонувалися брюки, міні спідниці, неймовірні декольтовані блузи, жахливі сукні з вирізами та розрізами

Сучасне весілля за відродженням обрядом

«под самое не могу», з усілякими блискучими нашивками, наліпками, написами... Було враження, що я потрапила в «Бюро ритуальних послуг» або готуюся не до весілля, а до вильоту на відьомський шабаш. Фахівці-реалізатори запевняли, що зараз саме так вбираються на весілля, а чорний колір вже протягом кількох років тримає пальму першості серед усіх складових кольорового спектру. Костюм собі я все-

таки придбала, випадково натрапивши на промтоварному ринку на єдиний контейнер з написом «Офісне та класичне вбрання». Це було не зовсім те, що я хотіла, бо він був пошитий з синтетичної тканини, але в цілому увесь його вигляд був досить пристойним. Але на цьому проблема вбрання остаточно не вирішилася. До костюма потрібна була відповідна блуза. Мені пасувала в даному випадку кремова або коричнева з невеличким виложистим або стоячим коміром без будь-яких інших прикрас, бо для завершення строю передбачалося вдягти сплетене власноруч бісерне кольє з бурштиновими підвісками. Вам теж потрібна така блузка?, хочете купити? – спробуйте! Чого мені тільки не пропонували, чого тільки не тикали! Довелося відбутися віскозним гольфіком (хоч це можна придбати без особливих проблем). А потрібну блузку я знайшла тільки через півроку, та й то знову ж таки синтетичну.

Сучасні штучні та синтетичні тканини дійсно мають гарний зовнішній вигляд, вони не мнуться, добре перуться, швидко сохнуть, фарбуються у найфантастичніші кольори, розмаїття їх декору – невичерпне. З іншого боку вони є агресивними до людського тіла, бо по своїй суті вони насамперед техногенні, мертві. Колір та поліск цих тканин не несе в собі життєдайної енергії гармонії Всесвіту. Синтетичний одяг – колючий не тільки на погляд, а ще й слизький та неприємний на дотик, він не дихає, має поганий теплообмін, влітку в ньому жарко, по всьому тілу котиться піт, а зимою холодно, як у пластиковій упаковці.

Взагалі до вибору весільного вбрання гостям, а особливо нареченим, треба ставитися особливо обережно. Зараз такі речі майже ніхто не готує для себе спе-

ціально, бо це досить копітка і недешева справа, значно легше взяти плаття з підходящими аксесуарами на кілька днів у шлюбному салоні напрокат для проведення обряду, а потім спокійно повернути назад. Знову ж таки у цьому випадку береться до уваги тільки зовнішній, показушний варіант. Головне справити враження на оточуючих, затьмарити їх своїм виглядом, а що буде потім?.. Колись кожна дівчина сама готувала собі весільний посаг, починаючи вишивати рушники та сорочки від самого дитинства. Після проведення обряду весільний одяг ховався у скриню і зберігався поряд з весільним рушником як сімейна реліквія і нікому ніколи не показувався і не позичався. Ще не так давно, у середині ХХ століття, весільне плаття нареченої було білого кольору, скромного крою, розширене донизу, зверху закрито, без декольте, з довгими рукавами, або довгими, вище ліктя, білими тонкими рукавичками. На голову вдягався невеличкий білий віночок зі знову ж таки білою фатою. Білий колір вбрання, скромність крою та віночок – символізували цноту і чистоту нареченої, а фата, підкреслюючи ці якості, додавала ще прикрасності та таємничості її образу. Виходячи заміж удруге, жінка більше ніколи не вдягала такого вбрання. А що ми бачимо сьогодні?.. Наречені вдягають вбрання найрізноманітніших кольорів, досить часто блакитного, але цей колір носили раніше тільки дівчата-сироти. Що ж чи кого символізує своїм вбранням сучасна наречена у кольоровому платті з глибоким декольте, виставленими у високі розрізи ногами, або спідничкою близько 30см завдовжки? За для економії весільний одяг, якщо не береться напрокат, часто купується з думкою про його подальше використання спочатку як святкового вбрання, а далі й

буденного. Раніше такі дії були не припустимими.

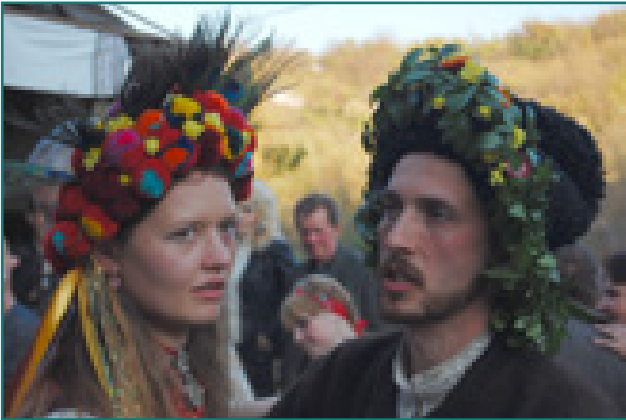
Зараз весільне вбрання з віночком та фатою вдягають і зрілі жінки, виходячи заміж по другому, а то і третьому туру, іноді вже маючи кількох дітей-підлітків. Такі ситуації досить часто демонструє і наш всезнаючий кінематограф, на який рівняється більшість людей: «Якщо їм можна, то чим ми гірші?» Це виглядає так само кумедно, як і бабця у дівочому вінку. Довгий час тримається мода на широкополі шляпки білі, або кольорові, що довершують весільний стрій. До чого дівчині така шляпа, це ж бо є прерогатива жінок?

Раніше, в пору моєї молодості, у нас на Київському Поліссі наречені вдягали народне вбрання, або наближене до народного. Молода вдягала вишиванку, поверх довгу спідницю, підперезану поясом. На голові був штучний вінок з безліччю різнокольорових стрічок. Пізніше почали вдягати подовжені сукні, а от вінки зі стрічками залишався незмінним.

Пояснюється такий розподіл дівчат і жінок кульмінаційним обрядом весілля, що зветься «скривання молодої», коли жінки-родички знімають з неї віночок, розплітають косу та покривають голову білою хустиною. Після цього ритуалу дівчина набувала статусу жінки і вже більше ніколи ні за яких обставин не вдягалася у дівоче вбрання. Знятий з голови віночок наречена кидала в гурт дівчат - своїх подруг, за повір'ям - котра впіймає та й виїде скоро заміж. Красномовно про статус жінки свідчить і вбрання «на другий день», коли наречена з'являлася вперше на людях у повному жіночому строї.

Чому впродовж століть панували такі жорсткі канони? Бо дівчина має зовсім іншу енергетику ніж жінка. Про це свідчить і той факт, що в багатьох храмах ще

Від бабусино скрин до шафи-купе

Подружжя Скориків у весільних вінках

з часів античності слугували діви-жриці, і втрата цноти каралася жахливою смертною карою. Жіноча енергетика не завжди доречна і дозволена в храмах та священнодійствах. Тому так прискіпливо за цим слідкували старші жерці. І, навпаки, існує значна кількість обрядів та ритуалів (зокрема весільних) у яких не беруть участі дівчата.

У ще давнішу давнину у вбранні нареченої домінував червоний колір. Сорочка була розшита червоним, червона плахта, спідниця чи літник, червона попередниця, червоний пояс, навколо безліч рушників також вишитих червоним. На молодому також вишита червоним сорочка, червоні штани та пояс. Так відбувалося тому, що червоний колір є обереговим і охороняє молодят від злого ока, лихого слова, та негативних посилив. Таку саму оберегову роль має й білий колір, але червоний більш енергетичний і відображає молоду бурхливу енергію, що цілком відповідає весільному дійству.

Гостям, запрошеним на весілля не годиться вдягатися у чорне. Існує цілий спектр кольорів серед якого кожен має змогу вибрати той, що пасуватиме і до даного випадку і до лиця.

Отож відшуміло весілля, попрямував у нове родинне життя весільний поїзд, а нам час продовжувати мандрівку по нашим шафам-купе.

Спортивний одяг, написи ... череп

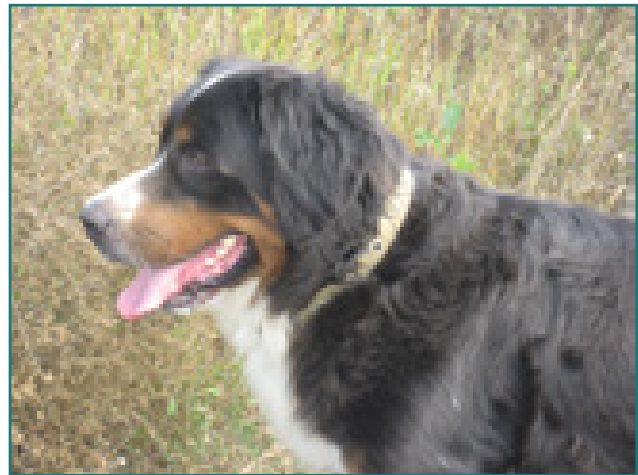
На очі потрапив спортивний костюм, з придбанням якого пригадалася ще одна досить цікава епопея. Оскільки я маю племінну собаку з високими регаліями, то для підтримки її титулів і звань необхідно приймати участь у профільних виставках. І тут знову постає питання, що вдягти у даному випадку, щоб не виглядати безглуздо на тлі високопородних, елітних тварин, і щоб при цьому було

зручно, не холодно, щоб можна було десь присісти і пробігти по рингу, демонструючи перед високими суддями свою собаку? У жодному журналі мод - жодної пропозиції. Для створення шляхетного образу нинішнього шанувальника порідних собак не зайвим буде звернутися до старовинних джерел провести деяку аналогію з вбранням, яке колись вдягала знать на полювання та для занять верховою їздою.

Сьогодні це може бути шкіряний костюм зі вкороченою курткою з безліччю кишень, широкими у стегнах брюками, звуженими до низу (типу «галіфе»), високими шкіряними чоботами на низьких підборах. Другий варіант – вільна подовжена сукняна куртка з великою вилогою – типу «амазонки», брюки «гаучо» також вовняні зі шкіряними вставками всередині холоші, яскраві повстяні чобітки. Аксесуари – велика шкіряна сумка, невеличка шляпка типу тірольської (можна з пером), тонкі шкіряні рукавички, щоб зручно тримати поводок, не натираючи рук. На довершення строю гарно б виглядала коротенька пелерина чи вільна накидка. Оздобленням взуття та аксесуарів могли б слугувати ошатні металеві пряжки, кільця та наклейки. Але придбання такого шляхетного, хоч і з великою претензією, вбрання не витримає гаманець пересічного собаковода. Спускаючись з високого образу виставкового Олімпу, я зупинилася на думці про придбання стриманого у кольорі, з цупкого натурального трикотажу гарної якості спортивного костюма. Думаєте, це так просто купити спортивний костюм з такими невибагливими вихідними даними? Так, дійсно, спортивний одяг є скрізь – від нього ломляться полиці спортивних магазинів, усіляких придорожніх ларьчків та палаток, є цілі контейнери на «Привозі» та на «7 км». Отже давайте пройдімося разом зі мною по цих торгівельних точках і побачимо, що буде.

Перший візит у спортивні магазини. Пропонуються речі конкретної спортивної спрямованості для того чи іншого виду спорту, що не підходять до даного випадку. Майже всі костюми синтетичні, щоб людина в них добре пітніла і втрачала зайву вагу, а ще вони добре перуться, швидко сохнуть і не прасуються – якості

Моя Джуліана Сонг Маутен Гард, про яку йде мова, м. Одеса, 2010 р.

добрі, але для мене не основні. У фірмових магазинах захмарні ціни, і купувати таку дорогу річ, що використовується 1-2 рази на рік, та й то не зовсім за призначенням, недоцільно. І ще багато різних «але» зустрілося мені там.

Спустимося на порядок нижче, до контейнерів на «7 км». Пропонуються: тонкий, нетримаючий форми трикотаж, «до першого прання»; тканини типу велюр, на яких помітна кожна ворсинка чи пилінка; кольорові сполучення «вырви глаз»; незручні та непропорційні форми та крої, перелік можна продовжити...

А ще неодмінний атрибут кожного спортивного костюма – це написи, написи, написи... Їх наляпали всюди – на грудях, на кишенях, на рукавах і на штанинах, вони розміщені і ззаду, і спереду, і збоку, і зверху, і знизу. Костюм можна півдня читати, як газету, або розглядати, як рекламний ролик. Ці написи свідчать про приналежність до того чи іншого спортивного клубу чи товариства, до тієї чи іншої торгівельної фірми, а то й просто якісь безглузді вульгарні словосполучення різними іноземними мовами. Часто дешеві костюми прикрашаються стразами, блискітка-

ми, аплікаціями, наліпками та нашивками без жодного вияву смаку. З'явитися в такому вигляді на рингу досить небезпечно – собаки або злякаються, або роздеруть на шматки.

До речі, кожен напис (не тільки на спортивних костюмах, а скрізь) теж має свою енергетику та символіку. Євангеліє від Іоанна своїм самим першим рядком свідчить: «На початку було слово...», то і енергетику слово має набагато потужнішу, ніж дія, ніж будь-що інше. Отже, якщо на одязі написано «Динамо» чи «Спартак», це свідчить про приналежність людини до того чи іншого спортивного клубу, якими насправді дуже рідко є володарі таких речей. Написи торговельних фірм, виробників товару свідчать про те, що людина, яка вдягає дану річ, є прихильницею тільки цієї даної фірми, що також, як правило, не відповідає дійсності. Найчастіше, саме такі великі крикливі написи мають дешеві підробки під популярний, розкручений бренд. Вдягаючи на себе речі з написами, людина мимоволі підключається як до позитивних енергій організацій, вказаних на них, так і бере на себе всі без винятку їх проблеми та відповідає за усілякі матеріальні і духовні видимі і невидимі негаразди, притаманні даним угрупованням. Чи насправді ми до цього прагнемо і чи завжди свідомо ввергаємо себе в їх енергетичні потоки?

Не зайвим буде відмітити, що зі спортивного одягу написи перекочували і на інші предмети гардеробу. Зараз це помітно у будь-яку пору року. Написи мають і зимові куртки, і осінні вітрівки та плащі, і брюки, а про блузки, футболки і топіки годі вже й казати. Речі з написами іноземними мовами носяться скрізь і завжди. Цікаво було б запитати, чи розуміють їх господарі, що там написано? Думаю, що

не всі і не завжди, бо якби розуміли, то наряд чи вдягли б на себе таку річ. Як вам подобається дівчина у футболці з написом «Монстр» чи «Плейбой» (англійською мовою) та його символом зайчиком? А написи на грудях і спині дівчини про різні сексуальні посули та аванси? Не виключено, іноді так воно і є насправді, але хочеться думати про людей краще.

Окрім написів останнім часом стала дуже популярною піратська символіка та символіка смерті, тобто черепа, кістки, перехрещені шабляки, вихрові потоки, скелети, домовинки і т.п. Усе це, як правило, зображено чорним кольором на світлому тлі, або навпаки. Іноді ці витвори прикрашаються стразами, блискітками та флуоресцентними штрихами для надання зображенню ще більшого контрасту та жахаючого змісту. Чого чекає мати від свого сина-підлітка, вдягаючи йому на голову подібним чином розцяцьковану бандану? Символіка смерті тонкими буравами просвердлює отвори в ефірній оболонці мозку, руйнуючи тонку несформовану психіку. Звідси тяга до смерті, самогубства, насилля та вбивства. Нещодавно в одному з модних європейських каталогів одягу та білизни зустрілася нова пропозиція спідньої чоловічої та постільної білизни з принтом у вигляді низки черепів, а також набивка на чоловічих трусах у інтимному місці чи збоку у вигляді страшного вишкіреного черепа зі здоровенними перехрещеними мослами поверх. Коментарі зайві... Усім відомо, що таблички з символічним зображенням черепа з перехрещеними кістками використовуються, як застережний засіб на посуді для зберігання сильнодіючих отрут та небезпечних хімікатів, а також на електричних стовпах високої напруги і трансформаторних будках. Для ще більшої перестороги символ

підкреслюються лаконічним, але дуже красномовним написом: «Не влезай – убьют!» Що ж хоче сказати оточуючим дівчина, майбутня мати, носячи одяг з такими емблемами, або чоловік, постаючи у новомодній білизні перед дамою серця?

Нещодавно з'явилися нові молодіжні течії, як то «Готи» та «Емо», де панує символіка смерті і чорний колір. Пояснюють підлітки свої уподобання черепів приналежністю до «Старозаповітного Адама» тим, що він є основою, фундацією життя. Але череп Старозаповітного Адама є спеціальною церковною символікою, що зображується під Розп'яттям Спасителя та на деяких елементах вбрання монахів. Як свідчить Біблія, Старозаповітний Адам, порушивши Божу заповідь, приніс через своє гріхопадіння Смерть для всього живого у райський світ, створений для нього Творцем. Христос через смерть на хресті та Воскресіння спокутував людські гріхи і вказав людству шлях до спасіння і єднання з Богом. Він переміг Смерть, як співається у великодньому тропарі: «Смертию Смерть поправ» і приніс у Світ Любов, яку і заповідав нам. Основним завданням нашого життя, те, для чого єдиного ми прийшли у цей світ - це є зречення у собі Старозаповітного Адама і прагнення стати чадами Божими, стати ними через боротьбу з усім нечистим, з гріхом та занепадом, стати ними через Любов, взірцем якої і є Сам Христос. А про що ж говорить згадана молодіжна символіка? Чи не про те що потрібно порушувати заповіді Божі, щоб уподобитися Старозаповітному Адаму, чи не про те, що потрібно знехтувати Христову Любов, чи щоб просто поглузувати зі Смерті, зробивши з неї та її таїнства посміховисько? Підтверджують цю думку і «прикольні» сувеніри та аксесуари – брелоки, підвіски, прикраси, з такими

собі «веселенькими черепушками, скелетиками и гробиками». Можливо це просто бездумна бравада, так часто притаманна максималізму юності? Вважаю, що варто звернути увагу на поставлені питання, бо смерть не страшна, допоки не простерла своє чорне крило, а зустрічі з нею прагне якнайдовше уникнути кожна нормальна, насамперед, молода людина. Загравання зі Смертю завжди мають лише один сумний, усім відомий кінець. Ми народжені для Любові, Життя і Творчості, народжені для вічного життя з Богом після нашої природної смерті. Що чекає на кожного з нас там за її воротами напевно не знає ніхто, але кожен прагне посісти в горішньому світі не найгірше місце, а для цього необхідно вчитися жити усе наше свідоме життя.

Для підтвердження своїх висновків наведу цитату з досить об'ємної книги «Иллюстрированная энциклопедия символов», упорядкованої та оформленої Альбертом Єгазаровим: «**Череп**. Череп - (мертвая голова), коса, старуха входят в основную матрицу символов **смерти**. Череп является атрибутом многих изображений христианских апостолов и святых. Отшельники часто изображаются с черепом, что свидетельствует об их размышлении о смерти. На некоторых иконах распятие изображается с черепом и костями в подножии и служит напоминанием о смерти на кресте. Согласно одной легенде, крест этот стоял на костях Адама, а благодаря распятию Спасителя на нем, все люди обретут вечную жизнь.

Гадатели разного рода имели человеческий череп для различного вида колдовства. В алхимии «мертвая голова» - остатки в тигле, бесполезные для дальнейших действий и превращений продукты алхимических распадов. В пе-

реносном смысле – нечто, лишённое всякого содержания, мертвая форма, своего рода шлак.

Черная метка – знак мертвой головы у пиратов и флибустьеров – присылался как предупреждение тому, кому уготуана смерть.

Именно из черепа убитой лошади выползает змея, ужалившая Вещего Олега. Череп можно определить как символ бренности. Вспомним размышления Гамлета о бедном Йорике.

Череп со скрещенными костями был на флагах пиратов и назывался «Веселый Роджер» - в начале XVIII века одно из имен диявола. На сленге Роджер имеет значение негодяя. Судя по реальным свидетельствам, этот флаг, описанный в многочисленных литературных произведениях, поднимался очень редко.

Во время второй мировой войны череп, начертанный на подводных лодках, свидетельствовал об уничтожении противника. В нацистской Германии существовала дивизия СС под названием «Мертвая голова». На фуражках ее офицеров прикреплялась эмблема с изображением черепа. Череп изображался на масонских фартуках.

Сегодня знак черепа со скрещенными костями встречается на куртках рокеров, на пузырьках с ядом и в особо опасных местах высокого электрического напряжения».

Підсумовуючи сказане, можна впевнено зазначити, що жоден народ у всьому світі не носив на собі у повсякденному житті символіки смерті, окрім спеціальних жерців та служителів певних культів. Така символіка діяла лише під час війн у завойовників та піратів. Сьогодні можна виправдати носіння такого одягу лише у так званих байкерів, які на шаленій швид-

кості, зливаючись у єдине ціле зі своїм мотоциклом, мчать крізь простори життя обминаючи та зневажаючи його. Але це їх філософія, їх дорослий, свідомий вибір, їх спосіб життя і зневажається у ньому не тільки саме життя, але й смерть.

Сьогодні у передових країнах світу ведуться дослідження, на основі яких висунуто гіпотезу про розхитування та руйнування хромосом смертоносними вібраціями символіки смерті, що, випромінюючись від свого зображення у навколишній простір, входять у резонанс із собі подібними, і, завдяки цьому увесь час підсилюючись несуть у Всесвіт потужні потоки негативної руйнівної енергії (згадаймо дію гітлерівської символіки). Існує також думка, що подібні випромінювання насамперед руйнують код генетичної пам'яті людини. Коментарі зайві...

Запитаймо себе, чому нас напружує вихід «на люди» чи просто на вулицю у вишиванці? Чому вона привертатиме здебільшого недобрі погляди та глузливі усмішки? Чому молоді люди замість стрічок та начільників одягають на себе вище-описану гидоту? Чому прадавні символи землеробства, плодючості, розвитку, гармонії стихій Всесвіту, взаємоврівноваженості чоловічої та жіночої основ замінені на символіку праху, занепаду, деградації, руйнації та смерті? Що окрім глибокої депресії, яка в свою чергу є родоначальницею дикої агресії, як захисної функції організму, може дати людині подібна символіка? Чому ми, розумні люди, дозволяємо бурхливо плодитися та розвиватися тому, чому завжди протистояли та з чим споконвіку боролися наші предки?

Символічні зображення та написи здатні притягувати до людини ті чи інші ситуації, згідно їх смислового навантаження, тому не варто дивуватися, що вона не-

сподівано потрапляє у халепу, як кажуть «з доброго дива».

Але час повернутися після таких бурхливих роздумів та емоцій до моїх десятиденних пошуків спортивного костюма, що нарешті увінчалися успіхом. Як не дивно, придбала я його на «Привозі», де випадково натрапила на контейнер з малайзійськими речами. Міцний цупкий натуральний трикотаж, бордово-чорна гама кольорів з невеликими білими прошивками і дуже крихітний, майже непомітний напис «adidas». Куди ж від нього подінешся? Ця річ вже декілька років слугує мені вірою і правдою і виглядає, як нова. Підводячи підсумок, хочу надати сучасним модельєрам ідею створення одягу для господарів виставкових тварин, щоб ця подія, досить важлива для багатьох людей, стала справжнім святом і красивим шоу. Сьогодні ж на подібних виставках можна зустріти одяг, починаючи від роздертих джинсів та вицвілих безформених футболок до довгих вечірніх туалетів.

На завершення теми носіння спортивного одягу можна зауважити, що часто він використовується не за призначенням. Добре пам'ятаю, як на початку 90-х виникла повальна мода на спортивні костюми. Де в них тільки не з'являлися? Я бачила таку форму одягу навіть у театрах. Особливо цим зловживають чоловіки. Згідно «Правил хорошого тону» у спортивній формі непристойно ходити по місту, заходити у службові та розважальні заклади, у місця громадського харчування. Не дуже доречна спортивна форма і за кермом автомобіля та в дорозі. Окрім спортивних костюмів дуже популярним стало і спортивне взуття, зокрема кеди та кросівки. Спеціальне фірмове взуття має особливе специфічне призначення, тому ходити в ньому увесь час дуже шкідливо, бо нога

під час бігу чи стрибків має зовсім іншу поставу, ніж під час спокійної легкої ходи. Дешеві підробки спортивного взуття виготовляються із синтетичних матеріалів, у яких ноги не дихають, пріють і пітніють, що сприяє утворенню мозолів, тріщин на п'ятах, розвитку шкірних хвороб та грибків. Взимку можна зустріти людей у важких спортивних черевиках типу «Вібрам» для високогірних походів. Навряд чи в них зручно і легко ходити по гладкому асфальту? Зараз модне також і легке взуття подібне до гімнастичних та танцювальних «чешок» з дуже тонкою підошвою. Ходячи у таких туфлях по дорозі, почуваєшся, як «Принцеса на горошині», відчуваючи під ногами кожен камінчик, кожен виступ. Взуття без підборів так само, як і на високих підборах, деформує ноги, хребет і поставу, а далі через це страждають і всі без винятку внутрішні органи. Отже спортивний костюм – це не вечірня сукня, не смокінг і не фрак, не дорожній одяг, навіть не одяг «на всяк випадок життя»; спортивний костюм то є тільки спортивний костюм, для кожного виду спорту – свій, спеціальний, особливий, і ніякого іншого функціонального навантаження він не повинен нести.

У протипагу сказаному можна додати, що зараз існує величезний вибір вбрання з елементами спортивного одягу. Цей одяг пасує майже всім. Він має вільний крій, не сковує рухів, а більш дорогі фірмові речі шийються з високоякісних натуральних тканин. У такому вбранні зручно ходити вдома, на прогулянку, а іноді й на роботу, якщо дозволяє дрес-код. Років з двадцять тому моя подруга юності та кума працювала в одному з міністерств ще за радянських часів, і там жінкам не дозволялося приходити на роботу у брюках, відкритих та прозорих блузах, коротких спід-

ницях, а у футболках та джинсовому одязі не дозволялося ходити нікому. Деякі сучасні престижні заклади та офіси й досі не скасували цього правила. Певна посада та місце роботи вимагають і пристойного зовнішнього вигляду. За тих самих часів похід до театру чи на концерт був справжнім святом, великим виходом «у світ». Для цієї події навіть не дуже забезпечені жінки мали особливі подовжені плаття чи

спідниці. Я мала декілька таких туалетів, пошитих зі звичайного штапелю, але їх колір та крій разом з біжутерією та простими прикрасами дозволяв створювати цілісний образ. Це не коштувало дорого, (достатньо було 10-15 крб.), щоб виглядати ошатно і гарно. Тоді ми не уявляли, як можна піти у храм мистецтва у штанях, а не приведи Боже, в джинсах.

З високих в □ шалок до пота □ мних шухляг

Далі на інших полицях, поличках і в шухлядках акуратно складена синтетична білизна, рейтузи та колготки, акрилові светрики, поліестерові блузки, джинси, шорти, може 1-2 спіднички, осторонь лежать купальники. А з другого боку шийні хусточки та шарфики. Ще є купка трикотажних футболок на різні випадки життя.

Окремо лежить святкове вбрання, але, незважаючи на статки господині вмісту шафи, можна простежити основні тенденції, які ми з вами зараз спробуємо розглянути і проаналізувати, приділивши значну частку уваги одягу за народними мотивами.

Традиційна українська сорочка перетворилася нині у вишукану блузу за народними мотивами з тонкого прозорого матеріалу (шифон, маркізет, синтетика і т.п.) або довге плаття з лаконічними лініями крою (реглан, квадратна пройма). Блузи в народному стилі шийються не тільки білого кольору, для їх виготовлення часто використовуються тканини ніжних пастельних тонів (блакитний, світло-рожевий, бузковий, салативий), а останнім часом увійшли в моду темні коричневі та сині

відтінки і глибокий чорний колір. Актуальним залишається впродовж багатьох років колір невідбіленого натурального полотна.

Для оздоблення та вишивки часто використовуються мало насичені приглушені кольори – «тон в тон», це коли вишивка використовується нитками тону тканини або ледь темнішими. Актуальною залишається і техніка вишиття білим по білому, або білим по пастельним тканинам. Урізноманітнівся крій таких блуз – це і широкі рукави типу реглан, що призбируються разом з пілочкою та спинкою біля горловини, і блузи на кокетках, і квадратні пройми, і суцільнокроєні рукави із заниженою проймою. Часто використовується крій рукавів типу «ліхтарик», густо призбираних по окату. Довжина рукавів та оздоблення їх низу теж вирішується по-різному. Нині популярні літні блузи з короткими рукавами, низ яких оформлений одним або кількома рядами резинки, а також з довгими рукавами, що закінчуються високими манжетами або оборкою. Для оздоблення пілочок використовуються вишукані збори, зборки, защипи. Коміри та викоти можна зустріти найрізноманіт-

До школи у вишиванці, а зі школи на батьківську пасіку

ніших форм і конфігурацій.

Сучасні чоловічі вишиванки найчастіше мають крій звичайної чоловічої сорочки. Вишивка, здебільшого, розміщується на планці для застібки або нагрудній кишені, іноді декоруються кути прямого коміра. Якщо крій сорочки більш традиційного народного фасону, то вишивається пазуха, в якій розпоріх біля коміра через повітряні петельки закріплюється витим шнурочком з китичками на кінцях, виготовлених із ниток тих відтінків, якими виконана вишивка. Манжети рідко декоруються, бо ці сорочки призначені в основному для носіння під костюм або піджак. Кольори орнаменту стримані, пастельних або темних кольорів (чорний, синій, сірий, коричневий). Святкові сорочки вишиваються білим по білому ювелірними

Я з дитинства любила вдягатися в етностилі

техніками. Іноді замість вишитої сорочки чоловіки вдягають поверх фабричної сорочки вишиту краватку. Можна запевнити, що сьогодні навіть звичайні краватки також відіграють оберегову роль. Тому на всіх офіційних зустрічах прийнято вдягати класичний костюм з краваткою. Як правило, на таких заходах відбуваються розмови, як приємні, так і не дуже, виникають сплески різних енергій. І тоді краватка підсилює увесь позитив та відвертає від свого господаря небажані прояви чужих випадів.

Мода в народному стилі може жити і розвиватися завжди, якщо пам'ятати про сакральність одягу та основні духовні засади буття. З власного досвіду можу навести яскраві приклади впливу на зовнішній вигляд та поведінку людини на-

Мама завжди вишивала та любила етностиль. Портрет. Робота художника Віктора Зарецького, 1971 р.

родного одягу. Часто відвідуючи фольклорні фестивалі, не раз спостерігала цікаве явище: молодь, як і завжди молодь, довге очікування свого виступу до виходу на сцену компенсує спонтанними рухами та необдуманими вчинками – це і штурхання один одного, і безцільна біганина, і досить брутальні вибрики чи подоби ігор. Але як тільки вдягається народний одяг, чи навіть його елементи, зокрема вишита сорочка, картина змінюється на протилежну, мов за порухом чарівної палички. Дівчата стають гордовитими, величними, виступають ніби пави, а хлопці поважними, підтягнутими. Куди й дівається увесь той «броунівський рух». Сама я також неодноразово перевтілювалася в українську молодицю на різних наукових та

фольклорних заходах. Відчуття ті самі. У народному одязі відчуваєшся молодшою, стрункішою, привабливішою. Але як тільки свято закінчується і доводиться переодягатися у звичайний одяг, усі запитують з гумором: «Куди ж поділася така гарна молодичка?» Тому я за те, щоб і у повсякдень впроваджувати у життя одяг у народному стилі, прикрашати його власноручною вишивкою.

За останнє століття на дальній план відступило основне поняття про призначення жінки на землі, яка споконвіку була продовжувачкою роду людського. У боротьбі за емансипацію, рівноправність з чоловіком жінка втрачає свою основну функцію, щодалі відходить від неї. Зараз у моді бізнес-леді, поп-зірки, секс-бомби, і формують ці смаки та уподобання наші засоби масової інформації, преса, друковані видання, реклама. Головне, чому вчиться сьогоднішня дівчина – це те, як повернути до себе увагу протилежної статі, як кажуть, користуватися успіхом у чоловіків. І робиться це дуже часто за допомогою відповідного одягу. Майже зовсім забута заповідь Божа «Не перелюбствуй», бо повсюди вчать протилежному... Яскравим прикладом морального розтління стало штучне, так зване, свято всіх закоханих, свято «Святого Валентина», яке не визнає жодна релігійна конфесія. Більшого блюзнірства годі уявити: одкровенний блуд прикривається іменем святого. Де ж тут думати про майбутнє здорове потомство, про продовження роду?

Значний вплив на моду справляють також окремі популярні актори та художні колективи. Прикладом може бути те, що навіть народні костюми на сцені дуже стилізуються. Зараз такі костюми шийуть довжиною вище колін, щоб було зручно у них виступати, танцювати, вільно рухати-

ся, і прикрашають так, щоб вони мали виразний декоративний вигляд зі сцени.

Подібні зразки одягу не є взірцями народної традиції, народного мистецтва, то є звичайне перекручення та підтасовка до сьогодення. Візерунки для таких вишивок виконуються у псевдо-українському стилі, поширюючись, вони сприяють нівелюванню регіональних художніх традицій, скеровуючи мистецтво вишивки по шляху кітчу і невибагливого смаку. Яскравим прикладом цього є поширення у сьогоднішніх художніх колективах по всій Україні моди на сині сценічні спідниці з глибоким «запахом», кут якого розшитий блискучою аплікацією. Таких спідниць ніколи не існувало в жодній області України. Часто на сцену вдягаються сорочки яскравих

Моя мама, сер. 50-х рр., м. Харків.
Так тоді виглядали міські жінки

флуоресцентних кольорів (особливо улюблений ядуcho-лимонний?..), грубо розшиті фабричною тасьмою з яким завгодно візерунком, тобто абищо, але було там наляпане. На одному з обласних конкурсів серед школярів і учнівської молоді «Обряди та звичаї в традиціях Одещини» були продемонстровані зразки «нової сценічної моди»: декілька колективів виступало у сорочках «унісекс», тобто і хлопці, і дівчата, і старші учасники були одягнуті в однаковісні сорочки просто таки жахливого вигляду з будь-якої точки зору. Цікаво, що ці сорочки були однаковими у різних колективів?.. Виявилось, що такі сорочки нам уже поставляє Китай. От вам і одяг, як соціальний паспорт людини, за яким колись можна було сказати про неї майже все.

Сценічна мода варта окремого дослідження, та довгої вдумливої розмови, але принагідно можна констатувати, що однією з основних причин, чому молодь не займається народним мистецтвом, є те, що вона не хоче так безглуздо і по-жебрацьки виглядати, як виглядає основна частина фольклорних ансамблів.

Наша культура наповнена і самодостатня, наш народний одяг багатий і яскравий, нашим пісням і танцям немає рівних у світі. Коли ж учасники колективів, що зображають народну культуру, виходять на сцену, як підстрелені, у картатих мініспідницях, в обшитих грубою тасьмою жалюгідних подобах українських сорочок, у пом'ятих віночках родом з радянських часів із сирітськими капроновими синьобілими стрічками (символом приналежності до «Партії регіонів»), мало хто хоче їх наслідувати. Ці віночки мене особисто завжди шокують, особливо на головах літніх жінок, які вдають із себе на сцені молодих дівчат. Це не просто смішно, а й дуже

неприємно. Справжня жінка прекрасна у будь якому віці бо вміє подати не тільки красу своєї молодості, а й стриману глибоку мудрість, притаманну людині, якій понад ... років. Ніякий віночок не зробить «бабу дівкою», та й чи потрібно це? Думаю, що жінки, у подобаючих їх віку головних уборах - очіпках, або просто гарно пов'язаних хустках, виглядали б значно молодше та привабливіше, ніж у дешевих штучних віночках. Взагалі у штучних вінках дівчата ходили тільки на великі свята, бо це не дуже зручний головний убір для повсякденного носіння. Спеціальний вінок (у різних областях по різному) виготовлявся для нареченої, який вона носила від моменту засватання до весілля. Влітку дівчатка плели собі віночки з живих квітів, а так носили на голові червону стрічку за яку можна було закласти квітку з одного або з двох боків.

Усі проблеми зі сценічними костюмами завжди зводяться до відсутності коштів на їх придбання, але колись, на мій погляд, навіть сирота виглядала краще, ніж наші діти на подібних концертних виступах. Постають питання, чи варто відроджувати саме таку «народну культуру»? Що, окрім образливого епітету «шароварщина» та глибокої відрази, може вона викликати?.. Хто і навіщо усе це робить? І чи такі вже й безневинні дії тих, хто цим керує і за цим стоїть? Та повернімося назад від сцени до продовження розгляду сучасної жіночої моди.

Нещодавно з'явилося декілька стилів, де жіночий одяг набув явної чоловічої подобі – це «мілітаристський» (військовий) та дещо м'якший, більш жіночний - «денді». Нам пропонуються строгі брючні костюми, брюки з лампасами, пальто та плащі шинельного крою, піджаки-кітелі, блузи типу чоловічої сорочки без банти-

ків, стрічок, оборочок та будь-яких інших прикрас. Ювелірні прикраси та біжутерія також мілітаризовані. Такий одяг пропонується, здебільшого, для офісу та ділової атмосфери. Це говорить про те, що жінки у професійній діяльності наслідують чоловіків, а іноді й прагнуть їх перевершити. З'явилися численні бізнес-леді, жінки-керівники офісів, фірм і т. ін. Жінки вже більше ста років виборюють рівність з чоловіками у правах, але це не значить, що жінка має набути й зовнішньої чоловічої подобі. На жаль, далеко не всі розуміють, що рівність – це, коли жінка виконує свої жіночі обов'язки, а чоловік чоловічі. Кожен повинен виконувати свою функцію і не перебирати на себе іншу. Зараз це розуміння вже повільно повертається до свідомості людей.

Цікаво зазначити, що раніше й чоловіки не носили штанів, а вдягали на сорочку кілька шарів довгого вільного одягу. Так, римляни носили довгі тоги, шотландці караті спідниці-килт, які збереглися у їхньому народному костюмі й до сьогодні. Пізніше чоловіки почали носити вільні широкі штани з довгою матнею, які не сковували рухів. Сучасні облягаючі джинси так стискають тіло, що органи малого тазу завжди перебувають у неприродній напрузі, увесь час тримаючи чоловіка в збудженому стані. Така мода призводить до функціональних розладів і чоловічих хвороб, а зрештою й до імпотенції.

Те, що різних видів брюки посіли чільне місце у жіночому гардеробі, неприпустимо з енергетичної точки зору, бо енергетичне (ефірне) поле жінки не повинно знизу розділятися надвоє, його повинен зберігати і «тримати в рамках» довгий, широкий, багат шаровий одяг, виготовлений із натуральних матеріалів. Навіть спати добре не в піжамах, а в нічних со-

рочках, щоб ноги не були розділені білизною, а доторкалися одна до одної колінами і мали між собою контакт.

Енергія, що циркулює по нашому тілу, повинна проходити вільно вздовж меридіанів, тому не повинно бути перетисків. Коли ж одягається синтетична білизна з резинками в усіх місцях, потім бюстгальтер та пояс, що втягує живіт, то все це перетискає, передавлює не тільки м'язи та кровоносні судини, а й енергетичні потоки. У результаті не тільки кров, а й енергія не можуть вільно, нормально циркулювати. Раніше більшість жінок не носила бюстгальтерів, облягаючої, стискаючої білизни, окрім хіба що знаті, яка затискувала себе у корсети. Зараз таку білизну носять усі жінки, починаючи з дитячого віку, і через це з'явилися великі проблеми з жіночими хворобами грудей і не тільки...

Іноді становище та посада зобов'язують мати ту чи іншу не досить комфортну форму одягу, але згадайте, з яким полегшенням ми все це з себе скидаємо, повернувшись додому. Заради зручних м'якеньких кімнатних тапочок летять у дальній куток високі підбори, з відчуттям невимовного блаженства заради простого халата послабляються резинки та розстібаються гудзики... Подібну картину вже демонструють у телевізійних рекламах, але з дещо іншою метою.

Американці та більшість європейців давно зробили правильний вибір і не слідуєть нашому правилу: "Краса вимагає жертви". Вони надають перевагу речам комфортним, вільним, іноді дещо мішкватим, а не тим, що лещатами впиваються в тіло.

Плата за «голу» красу

Сучасна мода дійсно дуже демократична. Не існує жорстких канонів щодо довжини крою та ступеня облягання одягу. Тому можливо обрати для себе речі досить зручні та комфортні, залишаючись на гребені моди і не привертаючи до себе зайвої уваги старомодним чи оригінальним виглядом. Але поряд з цим дехто обирає дуже короткий одяг (міні), я б його назвала «мікро», для демонстрації своїх ніжок (як правило, там нема чого демонструвати). Міні одяг так вкорочується, що відразу й не зрозумієш чи це спідниця, чи пов'язка на стегна, чи такий собі широкий пояс?

Хочеться звернути увагу на ще один цікавий аспект образу сучасної молоді жінки. Ще до кінця минулого століття жінки не дозволяли собі одкровенно демон-

струвати нижню білизну. Не дай Боже, щоб з-під плаття чи спідниці хоч на один міліметр виглядала спідня сорочка. Якщо ж ви, швидко йдучи, самі цього не помічаєте, вас зупинить перша-ліпша перехожа жінка і тактовно та лагідно прошепоче на вушко: «У вас сорочку видно», - та ще й сама при цьому почервоніє. А бретелі від бюстгальтера! Яких тільки хитромудрих штук ми не придумували та не вдосконалювали їх конструкції, щоб вони не посміли виглянути хоч на мить, хоч би одним краєчком. Зараз при необмеженому виборі предметів верхнього жіночого туалету, дуже вульгарно виглядають жінки та дівчата у відкритому та декольтованому вбранні, з-під якого не те що виглядають, а просто-таки стирчать бретелі здебільшого контрастних до основного тону вбрання кольорів,

руйнуючи авторський задум і образ, створюваний одягом. Боксерська маечка, топик на вузьких бретелях, відкрита спина, американська пройма, глибоке декольте – гарно виглядають на тлі доглянутого тіла, а не на частинах нижньої білизни. Взагалі раніше нижня білизна ніколи не демонструвалася на загальний огляд. І до тепер існує вислів «копирсатися в брудній білизні», що значить нахабно влазити у справи, вчинки та почуття людини, вивернути їх та зробити загальним надбанням. Людина має право на своє особисте інтимне життя, яке нікого не стосується, і образ білизни, що прикриває тіло так само прикриває й душу від стороннього втручання. Людина, виставляючи на загал своє спідне, втрачає сакральний захист свого внутрішнього світу.

У сьогоднішній моді, поряд з досить вільними комфортними речами присутній і облягаючий силует, так званий силует-футляр, – це коротенькі платтячка, светрики, спіднички, брючки, шорти, джинси і т. ін. із мертвих еластичних синтетичних тканин типу стрейч та лікра. Такий силует у точності обтягує, виділяє і підкреслює кожен вигиб тіла, кожную жирову складку. Дуже популярними, особливо в теплих приморських містах стали шорти, що перетворилися не те що в бікіні, а скоріше в стринги. Я неодноразово бачила жінок у такому вигляді і на службі, і в дитячих та освітніх організаціях. Коли дівчина в такому вбранні - «умовно одягнута», йде по вулиці, то жінки старшого віку з презирством дивляться їй у слід, обзивають, лаються, плюються, а чоловіча половина посилає думки брудного, хтивого змісту, і ті посили чорними стрілами застрягають і стирчать роками у нижній, природно незахищеній, частині її тіла. У майбутньому це призводить до великих проблем зі здоров'ям, а

під час пологів ці проблеми загострюються проявляються найактивніше, не шкодуючи здоров'я ні матері, ні дитини.

Тепер на місці колишніх мистецьких поясів - відкриті «смужки голого тіла», крізь які демонструються прошпилені пупки зі вставленими в них металевими кільцями, шпильками та сережками. Найгірше те, що з відкритим пупком дівчата ходять і взимку, залишаючи неприкритою «смужку» між коротесенькою хутряною курточкою та до мінімуму спущеними по лінії стегон брюками. Метою цієї модної течії – є бажання бути сексуальною, оголюючи інтимні місця, і сподівання таким чином віднайти собі достойну партію, демонструючи «товар лицом», насправді ж, відбувається притягування у сокровенні місця чужих хтивих і ворожих поглядів, чужої негативної вредоносної енергетики. На жаль, майбутня мати, вдягаючи подібний одяг, не думає не тільки про незavidну долю своїх майбутніх дітей через порушення енергетичного балансу, а й просто про елементарний стан свого фізичного здоров'я, бо таким чином застуджуються нирки, попереки, додатки і лікуватися доведеться все життя. З усіх точок зору це гірш ніж дикунство. Не зовсім зрозуміла і «краса» цієї частини тіла, бо найчастіше замість тонкої талії та міцного пресу в оголеній смузці споглядаються затиснуті з усіх боків жирові складки, які не вмещаючись там, вилазять на загальний огляд, трясучись, мов не застигли драгли. Іноді там красується ще й татування. Взимку та смужка від холоду стає синішою за самі джинси і часто густо змережана білими післяпологовими розтяжками, які добре виділяються на холодно-синьому тлі перемерзлого живота. На мою думку, такий вигляд паплюжить саму жіночу основу в природі.

Найгіршою пропозицією нинішньої

моди є геть відкритий одяг для вагітних жінок. Улітку в місті часто можна бачити жінок у передпологовому стані з виставленим на загальний огляд голим животом. Я неодноразово була свідком сцен, як літні жінки підходили до таких молодниць і зі сльозами в голосі запитували: «Що ж ти робиш, дитинко? Невже тобі не шкода ні себе, ні свого дитяти?» Закінчувалися ці сцени у кращому випадку потупленим долу поглядом вагітної, а в гіршому – її брутальною лайкою. Воістину, усе, що раніше сором'язливо приховувалося, трепетно оберігалось, втаємничувалося та прикривалося від чужого ока, зараз безсоромно і бездумно виставляється напоказ, і чим одкровенніше, чим нахабніше, тим «крутіше»...

Як протилежний погляд на порушені питання, висувається аргумент про знамениті арабські «танці живота», їх нинішнє розповсюдження по світу та шалена популярність. Слід зауважити, що початкове призначення цих танців – камерне. Вони виконувалися тільки у закритих від сторонніх поглядів приміщеннях гарему як еротичні, щоб побавити око, розбудити приємні спогади та заснулі пристрасті підстаркуватих можновладців. Не зайвим буде нагадати, що виконували подібні танці лише наложниці, доля і здоров'я яких нікого не цікавили, а східні дружини мали зовсім інший і статус, і вигляд. Вони ніде і ніколи не танцювали ні вдягнутими ні оголеними. Дружина мала продовжувати рід, це її основне призначення, а діти рабинь народжувалися рабами, хоч би хто був їхнім батьком. Відомо, що жінки у країнах «танців живота» і в наш час виходять на вулицю з ніг до голови закутані в чорні паранджу, чадру та покривала, без жодної шпарки для чужих очей. Вони сунуться по вулицях, як безформні копиці, без жодного натяку на форми жіночого тіла. За-

раз із «танців живота» повсюдно роблять концертні номери, вони все частіше виконуються на сцені, але їх вплив на жіноче здоров'я лишається той самий, воно невблаганно і швидко руйнується. Не складно зрозуміти, чому чоловікам із порядних сімей, до речі у різних країнах світу (чимало прикладів з класичної літератури, кінофільмів, оперних лібрето, оперет та драматичних постановок), категорично заборонялось одружуватися з танцівницями не тільки через соціальну та класову нерівність. Така жінка не може дати здорових нащадків, у її дітях обов'язково в свій час проявляться всі наслідки неграмотної, бездумної та легковажної поведінки матері.

Ще один приклад протиріччя – курорти та пляжі, де прийнята відкрита форма одягу. Раніше бронзова засмага була ознакою грубого вульгарного тону. Світські жінки за всяку ціну намагалися зберегти блідий колір обличчя (існує вираз «аристократическая бледность»), тому влітку носили широкополі шляпки і прикривалися мереживними парасольками. Купалися у дуже закритих купальниках та і пляжі були окремі – чоловічі і жіночі. Селяни ніколи не засмагали спеціально. Усі польові роботи проводилися у білих полотняних сорочках з довгими рукавами. На пляжі вони не ходили, та і поняття такого не існувало. Коли ж траплялася нагода скупатися у природній водоймі, то робили це також окремо і чоловіки, і жінки взагалі без одягу, подалі від сторонніх очей. Моду на купальники та засмагу ввела у 20-ті роки ХХ ст. відома французька законодавиця мод – Коко Шанель. Зараз проти цілоденного лежання на пляжах та довготривалого перебування на сонці з відкритим тілом виступають медики різних країн, не вбачаючи у цьому процесі ніякої користі для здоров'я. Вони

доводять, що активні сонячні промені спричиняють опіки шкіри і теплові удари, руйнують імунітет, сприяють розвитку в організмі ракових пухлин. Але незважаючи на це, у саму жорстоку полуденну спеку наші пляжі переповнені червоними, мов варені раки тілами, серед яких особливою яскравою червоністю виділяються крихітні дитячі тільця. Незрозуміло, чим думають і про що дбають їх матері?

Відвідини пляжу наводять на роздуми про нинішню моду на неприродно худих жінок, що остаточно підірвала здоров'я та вже відправила на «той світ» не одну представницю прекрасної статі. Раніше виснаженість та худорба були ознаками поганого здоров'я та злості. Негативні казкові персонажі завжди були худими (відьми, Баба-Яга (до речі, Кістяна Нога), Кощій Безсмертний, Кикимори Болотні та багато, багато інших), а найхудішою є сама Смерть... За канонами краси в усі часи і в усіх народів вважалося, що жінка повинна мати округлі форми та статеві ознаки, що було свідченням її можливостей стати нормальною матір'ю. Люди в селах казали: «Така пішла гарна, повна молодичка, а поряд з нею йде така худа да страшна...» Надмірна повнота та ожиріння теж не є ознаками доброго здоров'я, але проблема у тому, що сама міра дуже похитнулася у бік «бухенвальдських красунь». У мене збереглася від матері підшивка - «Журнал для хозяекъ» за 1913 рік, яку вона колись дивним чином придбала за 6 крб. на одному з київських базарів. Виходячи зі змісту статей, присвячених зовнішньому вигляду тогочасної жінки, під рубрикою «Советы игрушечной маркизы», можна припустити, що з нашими красунями в ті часи навряд чи хто наважився б одружитися. Окрім досить цікавих порад, старих, як світ, бо жінки завжди воліли бути гарними, і акту-

альних до сьогодні, подаються цікаві викрійки жіночого одягу для основного розміру 104 – 70 – 110, а не, як сьогодні 90 – 60 – 90... На тлі усього сказаного відрадним є той факт, що ця проблема набула такої гостроти, що порушується на центральних каналах телебачення за участю всесвітньо відомих акторок та топ-моделей, таких, наприклад, як Влада Литовченко.

Цікаво зауважити, що законодавцями мод здебільшого є чоловіки, найчастіше, неформальної орієнтації, і саме вони придумують, пропонують і втілюють моду для жінок, не рахуючись із природними законами, тим самим безжально руйнуючи жіноче здоров'я. Таким збоченцям немає ніякого діла до продовження людського роду, вони глузують і знущаються з самої жіночої основи в природі, методично і цілеспрямовано знищуючи її. З іншого боку, нормальні чоловіки за порушення «законів буття» розплачуються безпліддям, запаленням передміхурової залози та імпотенцією, яка на сьогодні вже стала серйозною медичною проблемою. Колись вигляд ледь оголеної жіночої ніжки вводив чоловіка в екстаз, а тепер його не проймає ні декольте нижче талії, ні щілина з пупком, ні голі ноги «від вух», а ні ті одкровенно відкриті місця, звідки вони ростуть. У гонитві за зовнішніми ефектами і формами, за псевдо-цінностями та псевдо-ідеалами жінки, щоб подобатися чоловікам, легко-важно дають себе одурити, створюючи собі сумнівних кумирів, сприймаючи як догму масову моду і культуру, сліпо наслідуючи її, і цим самим знищуючи себе, чоловіків, своїх нащадків та надію на майбутнє.

Загальновідомо, що майже жодна сучасна жінка з цивілізованої країни не може народити дитину нормальним природним шляхом, без хірургічного втручання, май-

же жодна жінка не може вигодувати свою дитину грудьми, бо немає молока, майже не існує здорової жінки з точки зору гінекології. Це є великою проблемою цих країн. І винний у цьому не тільки плачевний стан довкілля, на який у першу чергу кивають пальцями, а й суцільна бездуховність, елементарна безграмотність та негативна екологія людських душ.

Напевне, рідко хто навмисно хоче мати погане здоров'я та стояти на обліку у

численних лікарів, але у молоді роки людина мало звертає на це увагу, не завжди замислюється над своїми діями та своїм станом, поки не «протрубить труба». Яка жриця, яка берегиня вийде із жінки, з юного віку у всіх місцях пробитої чужою недоброю енергетикою, від'ємними посланнями, хтивими та насмішуватими поглядами? Яких дітей вона народить та чи й народить взагалі?..

Скрина зачиняється

Підводячи підсумки нашої щирої розмови, можна досить впевнено констатувати, що нав'язувана нам мода, просто кажучи, злочинна і спрямована на винищення та духовне зубожіння людства, на перетворення більшості у слухняну, рабську легкокеровану аморфну людиноподібну масу.

Раніше символіка відповідала дійсності, а зараз люди вдягають на себе що попало, натягаючи на себе різні личини, не розуміючи і навіть не бажаючи розуміти наслідків своєї легковажності.

Дуже популярними, особливо в теплих приморських містах стали так звані шорти, які перетворилися не те що в бікіні, а скоріше в стринги. Я неодноразово бачила жінок у такому вигляді і на службі, і в дитячих та освітніх організаціях. Що вже казати про прибережні зони відпочинку, де безсоромно розгулюють у мокрих купальниках майже голі дівки та молодики. Часто вони доходять у такому вигляді через усе місто до самого дому.

Довгі роки шокує штучне свято, так звана «Гуморина», що відбувається щорічно в Одесі 1 квітня. Це свято ніяке – не календарне, не народне, не соціальне і не

релігійне. Скоріш за все воно є саме антирелігійним, бо завжди припадає на Великий Піст, а іноді, як буде у 2010 році, і на Страсну Седмицю. Замість того, щоб поглянути у свою душу та спокутувати численні гріхи, у той час, коли світ замирає, чекаючи розп'яття та Воскресіння Христа, люди збираються у зборища, розмальовуються і біснуються та «відриваються по повній...». Натягають на себе сатанинські личини, навіть на янгольських створінь – дітей чіпляють роги. Сьогодні їм весело... Така наша культура.

У багатьох країнах Заходу, не кажучи вже про Схід, де й до сьогодні свято зберігаються народні традиції, кожна поважуюча себе людина має повний стрій старовинного народного одягу. У такому вигляді прийнято з'являтися на фольклорних фестивалях, національних, деяких релігійних святах та інших заходах. Небагато хто з нас має такий одяг, а чому? Слава Богу у нас почали поволі відроджуватись народні традиції, а з ними й національний одяг. Нажаль він найчастіше дуже стилізований, але добре вже й те, що почався рух у цей бік. Досить дивним було б закликати до повернення у побут старовинного

вбрання. При сучасних реаліях у ньому ходити не можливо, але для обрядів і свят ці речі були б незамінними. А у повсякдень потрібно впроваджувати нормальну здорову моду і максимально в ній використовувати народні надбання. Єдиною нормальною модою залишається міді та максі мода, яка є дуже гарною, жіночною і, можна сказати, корисною, хоч і коштує дорожче.

Вважаю, що не зайвим було б запровадити у шкільні форми елементи народного одягу і вишивки.

А ще під час серйозних роздумів на запропоновану тему спливає головний момент відомої істини: справжня жінка шукає в чоловікові захисту і опори через його силу, розум і любов, їй не потрібен манекен з навішаним модним ганчір'ям; а справжнього чоловіка у жінці вабить як у зовнішньому вигляді, так і у внутрішньому, душевному світі, її таїна, прикровенність, загадка...

Наша молодь повинна отримувати таку інформацію, задуматися над нею бо викладені факти – незаперечні. Кожен повинен робити свідомий вибір між модою, звичками, вимогами суспільства та

доцільністю, зручністю, здоровим глуздом, духовними законами. Ці поняття іноді вступають у протиріччя, але доклавши деяких зусиль можна відшукати прийнятний варіант. Незнання законів буття не звільняє від відповідальності, ці закони працюють, доки стоїть наш світ, їх ніхто не міняв і не відміняв, вони діють і діятимуть вічно, незалежно від наших бажань чи небажань, незалежно від суспільної моди та нашої у них віри. Адже падаючи з даху високого будинку, обов'язково розіб'ється кожен, незалежно від того знає він закон всесвітнього тяжіння чи ні.

Невдоволено зачиняю дверцята своєї шафи-купе з твердим наміром у найближчий час добре її почистити, але не так любовно і лагідно, як моя бабуся, а кардинально і войовниче змінити її вміст.

...А на іншому часовому поясі мого минулого за спогадами та роздумами добігає кінець літній день. Бережно складені у протерту та провітрену скриню дорогі цінні бабусині речі.

Зачинилося важке дубове віко і хороняться у її лоні наші спогади, наше минуле, наша генетична пам'ять...

1. Новий заповіт, ювілейне видання з нагоди тисячоліття християнства в Україні.
2. «Українське народне мистецтво. Вбрання», державне видавництво образотворчого мистецтва і музичної культури УРСР, Загальний редактор К. І. Гуслистий, Київ, 1961 р.
3. «Українські символи», редакція часопису «Народознавство». За редакцією М.К.Дмитренка, Київ, 1994 р.
4. Лозко Г.С. «Українське народознавство», Київ «Зодіак – ЕКО», 1995 р.
5. Ніколаєва Т.О. «Історія українського костюма», Київ «Либідь», 1996 р.
6. Матеріали Всеукраїнських семінарів «Зрима пісня», м. Одеса, 2004 – 2008 роки.
7. Матеріали науково-практичної конференції-презентації «Буття українців», 2005 рік, м. Київ.
8. «Иллюстрированная энциклопедия символов», составитель и оформление А. Егазарова, Москва, «Астрель», 2003 г.
9. Інтернетматеріали.

Відомості про автора:

Шевчук Оксана Володимирівна,

провідний методист музею традиційного народного мистецтва Одеського обласного центру української культури

Робоча адреса:

м. Одеса,
вул. Польська, 20
тел. (048) 760-19-26

Домашня адреса:

Одеська область,
Овідіопольський район,
с/т „Схід” II масив,
лінія 13, будинок 311
моб. тел. 096-352-70-72

Матеріали підготували:
Шевчук О.В.

Редактор:
Щеренгова Н.О.

Комп'ютерна верстка:
Димова А.І.

